Poštnina plačana v gotovini LETO X. V Ljubljani, dne 31. maja 1937. Štev. 22. Posamezna številka 1 Din

Posamezna številka 1 Din mesečno, če se sprejema list v upravi, naročnina 4 Din, na dom in po pošti dostavljen list 5 Din. - Celoletna naročnina je 50 Din, polletna 25 Din, četrtletna 13 Din. Cene inseratom po dogovoru

PONEDELJSKI
SLOVENEC

Uredništvo: Kopitarjeva ul. št. 6/III. Telefon št. 2050 in 2996. — List izhaja vsak ponedeljek

Uprava: Kopitarjeva ulica štev. 6 Poštni ček. račun. Ljubljana 15.179. Telefon štev. 2992

30. majnik 1917 — 30. majnik 1937

Veličastna dvajsetletnica dejanja, s katerim je slovenski narod zlomil stoletno suženjstvo

Dr. Korošec o majski deklaraciji

Bratje in sestre! Preko vse slovenske zemlje so zagoreli snoči kresovi. Kadar pa naš narod kresove zažiga, daje duška svojemu notranjemu ognju, ki v njem plamti. Zagoreli so kresovi ob praznovanju 20 letnice onega dogodka, ki je dal v Avstriji signal za odkriti boj za politično samostojnost našega naroda in s katerega so izhajali potem vsi dogodki.

Kakor prešine včasih nenadoma blisk temo, tako se dogodi kdaj v zgodovini naroda, da mu postane rezultat dolgotrajnega razvoja in boja nenadoma jasen. Nam je postalo jasno, da smo stopili v odločilno fazo borbe za narodno osvobojenje, ko so bili Nemci leta 1916 na vrhuncu svoje moči in so začeli javno razpravljati najmerodajnejši činitelji o svojih povojnih protislovanskih načrtih, ki so bili znani pod imenom »Belange« (zahteve).

Večina vas pozna zgodovino majniške deklaracije. Saj ste doživeli sami oni veliki narodni plebiscit, ko je šla ideja majniške deklaracije kot zvok fanfar preko vse naše zemlje. Bili ste priča onega silnega gibanja, ki je zajelo vso slovensko zemljo, prav tako pa tudi ostale jugoslovanske zemlje: Hrvatsko in Slavonijo, Dalmacijo, Bosno in Hercegovino in Vojvodino.

Mnogo vas se spominja onih neštetih narodnih taborov, ki so se prirejali po vsej Sloveniji. Zlasti veličastna je bila manifestacija v Ljubljani ob priliki, ko so izročile slovenske žene nad 200.000 podpisov za deklaracijo v moje roke. Izbrisalo pa se tudi še ni iz spomina ono strupeno bruhanje sovraštva naših narodnih sovražnikov, ki se je pojavilo proti našemu gibanju, z vsemi persekucijami in preganjanjem, ki je sledilo.

Zato mislim, da bi mi ne bilo treba govoriti o zgodovini deklaracije, njenem postanku in njenem razvoju.

Smatram pa za svojo dolžnost, da ob tej priliki in s tega mesta izrečem v imenu nas vseh, v imenu vsega slovenskega naroda, najglobljo zahvalo onim borcem, ki so največ pripomogli, da je šla ideja majniške deklaracije v kri in meso našega naroda, da je postala njegova last.

Mislim tu pred vsem na našega sivolasega nadpastirja dr. Antona Bonaventuro Jegliča.

Ta edinstveni mož je z njemu lastno dalnovidnostjo prvi spoznal, da bo mogoče doseči uspeh le, ako bodo prizadevanja parlamentarne delegacije imela trdno oporo v domovini. Zato se je obrnil meseca avgusta leta 1917 na vse politične stranke s pozivom, da bi s primerno izjavo iz domovine podprli boj svojih poslancev za narodne pravice. To izjavo, ki je dobila pozneje naziv ljubljanska deklaracija, je prvi podpisal knezoškof sam. Da je ideja majniške deklaracije našla tako močan odmev v zadnji gorski vasici, da je ves narod brez cepanja stopil pod deklaracijsko zastavo, to veliko delo je bilo v prvi vrsti zasluga našega sivolasega nadpastirja. Slovensko ljudstvo se je ravno radi tega škofovega koraka zavedlo usodne važnosti teh zgodovinskih časov.

Da pa se je širila deklaracijska misel z veliko silo po jugu, gre pred vsem zasluga nadškofu dr. Bauerju in škofu dr. Mahniču. V Bosni in Hercegovini pa so populalizirali deklaracijo zlasti frančiškani.

Za večne čase pa je zvezano z majniško deklaracijo ime nepozabnega dr. Janeza Ev. Kreka.

Ni potrebno in ni časa, da bi razgrinjal pred vami sliko dr. Kreka, tega izrednega človeka, ki je predstavljal utelešenje jugoslovanske misli. Ni potrebno, da bi vam s tega mesta risal sliko tega najzgovornejšega in najbolj prežetega tolmača jugoslovanske ideologije. On je bil, ki je najgloblje doumel zgodovinsko usodnost balkanske in svetovne vojne za osvobojenje vseh Jugoslovanov.

Ko so bili l. 1916 Nemci na vrhuncu svoje moči in snovali svoje protislovanske načrte, takrat, ko je bil pogled v bodočnost črn in obupen skoraj da ne breznaden. Takrat dr. Krek ni klonil. Z njim in z nekaterimi prijatelji smo začeli misliti na protipoteze. Zlasti pa je stopil v stik in gojil dr. Krek zveze z bratskim češkim narodom, s katerim smo se pozneje, ko se je zopet otvoril parlament na Dunaju, borili skupaj ramo ob rami. Tako se je rodila deklaracija in tako je začela nastajati skupna fronta slovanskih narodov v Avstriji!

Razumljivo je, kako strašno je pretresla dne 9. oktobra leta 1917 Slovence žalostna vest, da je prejšnji večer umrl dr. Krek. Njegova smrt je odjeknila katastrofalno. Ali človek obrača, Bog obrne. Sam njegov pogreb je postal največja manifestacija jugoslovanske misli. Od njegove smrti sem so šle po vsem jugu besede, ki so bile spregovorjene ob njegovem odprtem grobu: levate capita, appropinquat enim redemptio vestra. Dvignite glave, kajti približuje se vaše odrešenje.

Odkritje spominske plošče 18. marca 1918 v Št. Janžu na Dolenjskem, kjer je veliki Krek izdihnil svojo dušo, je bilo zopet povod veličastne manifestacije za svobodo vseh Slovanov.

Ko se spominjamo teh velikih borcev za naše osvobojenje, se v globokem spoštovanju in hvaležnosti spominjamo tudi vseh brezštevilnih znanih in neznanih junakov-borcev, ki so doprinesli žrtve za našo svobodo. Ob tej priliki pa se moramo spomniti tudi naših zaveznikov bratskega češkega naroda, s katerimi nas je družil enak narodnostni ideal in s katerimi smo se skozi vso to dobo, ramo ob rami borili.

*

Dvajset let, dragi Slovenci in Slovenke, je čas, ki je toliko odmaknjen od neposrednih dogodkov, da moremo objektivno gledati nazaj na ta dogajanja. In če pogledamo s te zgodovinske perspektive, moramo reči, da majniška deklaracija, v kateri je dobilo osvobodilno gibanje svojo zunanjo formo, ni samo eden najvažnejših političnih dokumentov v zgodovini Slovencev. Ne, njen pomen je mnogo večji. Ona je sprožila v zvezi s sličnimi izjavami ostalih avstrijskih Slovanov sile, ki imajo neposredno velik delež na našem osvobojenju in zedinjenju.

Res je, da so se centralne države zrušile pod pritiskom zavezniškega objema, v katerem je brezprimerno junaštvo Srbov igralo veliko in odločilno vlogo. Ali tudi to je zgodovinsko dejstvo, da je avstro-ogrska monarhija pred vojaškim porazom propadla vsled notranje razkrojenosti. Ta notranja razkrojenost pa je bila posledica nacionalnih stremljenj nezadovoljnih, tlačenih slovanskih narodov. Zlasti za nas Slovence pomenja deklaracijska ideja samostojno opredelitev za Jugoslavijo. Kajti v računu zavezniških sil ni bilo, da se razbije avstro-ogrska monarhija, ampak samo da se oslabi. Kakor znano, je ravno Podonavje ono križišče, na katerem se srečavajo nasprotujoči si interesi velesil. Z nekoliko oslabljeno Avstrijo, so smatrali, da bi bilo ravnovesje še najbolj ohranjeno. Šele s tem, da so bili antanta in zlasti Wilson, ki so odločevali takrat o usodi Evrope, postavljeni pred gotovo dejstvo, da Avstrije ni več, ker so proklamirali Čehoslovaki, Poljaki in Jugoslovani svojo državo, šele s tem je bil stari koncept podonavske monarhije premagan.

Ako smo morali spočetka vzeti v deklaracijo habsburški okvir, to takrat ni nikogar motilo. Moti le dandanes nekatere ljudi, katerim bi se takrat še bolj tresle hlačice, ako bi tega okvira ne bilo. Naši nasprotniki so položaj takoj spoznali in pričeli kmalu z vso silo, z gonjo in persekucijami. Toda proti temu valu, ki je zajel ves narod, so bili dovčerajšnji oblastniki brez moči. Gibanje je narastlo kakor mogočna reka ter zajelo brez izjeme vse sloje: duhovščino in inteligenco, delavce in kmete, mlado in staro, ženske in moške. To je bilo revolucijonarno razpoloženje, ki je naraščalo iz dneva v dan. V toku debat, narodnih taborov, parlamentarnih govorov se je pravica po samoodločbi vedno bolj in bolj podčrtavala.

Poleg majniške in ljubljanske deklaracije bi omenil še, da smo podali češki in jugoslovanski zastopniki v delegaciji 6. decembra 1917 skupno izjavo, v kateri smo zahtevali takojšnjo in popolno izvedbo svojih zahtev. Dne 31. januarja leta 1918 je nadalje poslal Jugoslovanski klub spomenico in vse mirovne delegacije v Brest-Litovskem, v kateri smo zahtevali na podlagi samoodločbe narodov lastno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Dne 3. marca pa smo se sestali v Zagrebu zastopniki vseh jugoslovanskih strank in izjavili, da zahtevamo svojo narodno neodvisno, na demokratski podlagi urejeno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Habsburško žezlo je med tem tudi formalno odpadlo.

Med tem pa so se dogodki odvijali dalje. Usoda je zapisala nad Avstrijo: mene tekel ufarsin.

Zadnjič je pozval k sebi cesar zastopnika Jugoslovanov 12. oktobra 1918 leta. Monarh ga je plakajoč rotil, naj ostanemo Slovenci zvesti Avstriji. Odgovoril je: Veličanstvo, prepozno je! Usoda je že odločila.

S temi besedami smo se tako rekoč poslovili od Avstrije in stopili v novo svobodno državo.

Par dni zatem je sicer izšel manifest — 16. oktobra —, v katerem je cesar ponujal preosnovo Avstrije v zvezno državo. Naš odgovor pa je bil manifest Narodnega sveta s podpisom predsednika in podpisoma obeh podpredsednikov, v katerem smo se zopet izrekli za popolno združenje Slovencev, Hrvatov in Srbov ne glede na državne meje. Hkrati smo izjavili v manifestu, da prevzame odslej Narodni svet v svoje roke vse vodstvo naroda.

Zastor je padel, odigrana je bila tragedija monarhije, v kateri je tujerodna manjšina skozi stoletja tlačila Slovane. Nova zarja je zasijala na obzorju.

*

In kaj je danes naša naloga? Slovenci in Slovenke, strnimo naša srca zopet za en skupen cilj, svetel in visok cilj, da vsi posvetimo vse svoje sile, vse svoje moči, vse svoje sposobnosti za srečo, blagostanje in napredek slovenskega naroda v skupni domovini!

*

Ko je nastopil dr. Korošec je dvorana zahrumela v nepopisnem navdušenju in viharnih vzklikih, ki govorniku več minut niso pustili do besede. G. minister je govoril pred mikrofonom z močnim, razločnim glasom, da mu je cela obširna dvorana mogla z lahkoto slediti. Njegov govor, ki so mu množice sledile z napeto pozornostjo, je bil večkrat prekinjen z burnim odobravanjem. Zlasti mogočne manifestacije je izzvalo ime nadškofa dr. Jegliča, nadškofa dr. Bauerja, Evangelista dr. Kreka in spomin na zavezniški bratski češki narod. Prav tako se je utrgal plaz dolgotrajnih ovacij, ko je dr. Korošec omenil svojo avdijenco in zgodovinske besede pred avstrijskim cesarjem in ko je zavrnil početje onih politikov, ki sedaj po 20 letih z velikim junaštvom brskajo po habsburškem okviru. Ko je g. minister končal svoj govor, se dolgotrajne ovacije našemu voditelju dolgo niso hotele poleči. Vdušila jih je šele fanfara s svojo zvenečo melodijo.

Bela Ljubljana proslavlja 20 letnico „naše Besede“

„Takrat pred leti, volje naroda glasnik Danes po volji naroda vodnik — pozdravljen!!

Ljubljana, 31. maja.

Veliko dogodkov je v zadnjih 20 letih že zdrvelo preko nas. Bili so veseli in žalostni, bili so slovenski, ki so se krotko včlenili v težko verigo naše borbe za majniško Jugoslavijo, bili pa so tudi protislovenski, ki so namerjali zmleti slovenski narod, da bi se nikdar več ne mogel oglasiti. Vsa leta pa so tekla tako hitro in so bila tako burna in raznolična, da je bilo že skoro nevarno, da bi najlepša doba slovenskega naroda, borba za priznanje in izvedbo majniške deklaracije, utonila v pozabnosti, zlasti še, ker mlajši rod, ki teh dni ni videl z lastnimi očmi, o vsem tem nič ne ve, ker mu sovražne sile naš lastni obraz namenoma skrivajo. Današnja dvajsetletnica pa je pokazala, da je tako bojazen rodila malodušnost, ne pa pojemajoča moč našega naroda. Danes se je pokazalo, da mlajši rod drži strnjeno vrsto s starejšim, da nobena sila in ne zvijača ni mogla izdolbsti med njima praznine. Majniška deklaracija, v kateri smo Slovenci pred 20 leti izrazili zahtevo po zedinjenju s Hrvati in Srbi in po svobodni politični ustanovi brez kakršnegakoli tujega skrbnika ali varuha, ta deklaracija še danes druži vse resnično narodne in državljansko zrele Slovence, pa naj so to dobo najnovejšega prebujenja doživeli sami ali pa jim je starejši rod pripovedoval o njej. Vse je danes slavilo ta veliki dogodek, dostojno in obenem možato, da nihče ne bo mogel dvomiti, da hočemo še živeti, in v plačilo za naš trud in naše pošteno delo čimdalje krepkeje živeti. Zopet so se zgrnile vrste naroda v sleherni slovenski vasi, da ponove majniško deklaracijo in jo kot naš potni list izroče prihodnjemu rodu. Tisti, ki so pred 20 leti sprožili »našo besedo« in jo podprli, da jo je slišal Balkan in Evropa, so bili deležni priznanja, kolikor ga naš narod s pičlimi sredstvi more in kolikor ga je vajen dajati, vsem pa je današnji dan vlil poguma za nadaljnje delo doma in v državi, ker vemo, da noben narod in nobena država zlasti v evropski gneči nikdar ni tako na varnem, da bi smel roke prekrižati na hrbtu in gledati svoje delo. Če bi se pa še odrekel svoji preteklosti in bi je sproti ne obnavljal s ponosom in s pogumom v samega sebe, tak narod bi s tem pokazal, da se je naveličal tal, ki so neprestano bojišče. Slovenski narod je danes pokazal, da hoče še ostati na zemlji, ki mu je dana in ki jo že stoletja brani, vedno proti volji okolice.

Slavja v Ljubljani
Dr. Korošec med svojimi

Ljubljana je bila danes prepuščena sama sebi. Ob vseh velikih slovenskih prireditvah se tu zbero množice iz okolice, včasih iz vse slovenske ožje domovine. Danes so vse te množice zaposlene doma, povsod proslavljajo spominski dan, zato so le v duhu združene z našim središčem, Ljubljana pa je morala proslavljati sama. Pa je predrla neko čudno skorjo, ki so jo v preteklih letih nekateri brezobzirno navalili na njo, da ni mogla pokazati pravega slovenskega srca in so nekateri že kar hiteli, da bi ji vzeli dobro ime. Danes je stopila na plan kot slovensko središče. Slavnostno razpoloženje so vpeljali že snočnji kresovi in samozavesten obhod slovenske mladine po ulicah.

Že v teku včerajšnjega popoldneva so bile vse ljubljanske ulice okrašene z zastavami, danes pa so v prvih dopoldanskih urah začele vreti iz hiš slavnostno razpoložene množice, ki so se na Marijinem trgu in po Miklošičevi cesti zlivale v živahno žuboreče reko. Zlasti ogromen prostor pred frančiškani in na vseh treh mostovih se je hitro polnil z množicami, ki so jih dajale vse stranske ulice. Čimbolj pa se je bližal čas, ki je bil napovedan za sprejem našega že tolikokrat slavljenega in že tolikokrat obrekovanega, pa prav zato preizkušenega in priljubljenega voditelja, tem bolj se je prostor polnil, da se že pol ure pred sprejemom ni bilo mogoče več preriti skozi množico. Le časnikarji in številni fotografi, ki poznajo razpoloženje slovenskega naroda in so slutili, da se bo danes njihovim očem in ostrim aparatom nudila redka prilika, se gnetejo med ljudmi, opazujejo in fotografirajo, da bi podali čim vernejšo sliko veselega dogodka. Po Miklošičevi cesti so z mladostnim korakom prišle žene in dekleta v narodnih nošah in se iz dolgega sprevoda razšle na obe strani ulice, po kateri naj bi šel dr. Korošec v zborovalno dvorano. Silno lep je bil pogled na ta živobarvni špalir avb in peč, svilenih rut in pisanih trakov, ki je prekipeval slavnostnega razpoloženja. Prikorakali so še zastavni fantje, tudi v narodnih nošah, in se v mogočnem hodu postavili po vsej širini srednjega mostu in tako zaprli široko ulico, da bi jo odprli le tistemu, ki je pred dvajsetimi leti pogumno spregovoril »našo besedo«. Nato je prikorakala še dolga vrsta slovenskih akademikov z veliko zastavo na čelu, ki je s svojo pesmijo in ponosnimi vzkliki takoj obrnila nase pozornost vse čakajoče množice.

Tako je stala ta pisana množica po vsem prostoru velikega Marijinega trga, po obeh stranskih mostovih, pred Prešernovim spomenikom, na stopnišču pred frančiškansko cerkvijo, ob vhodu v Sv. Petra ulico in v Prešernovo ulico, in čakala, da sprejme in pozdravi našega dr. Antona Korošca. Miklošičeva cesta je bila tja do Uniona in še naprej do Dalmatinove ulice polna ljudstva, ki je čakalo v gosti strnjenosti, ker je vedelo, da bo tod dr. Anton Korošec šel v unionsko dvorano. Ves čas je vse to jezero čakajočih ljudi, ki so se s čudovitim razumevanjem za skupnost mirno pokoravali navodilom rediteljev, oživljala naša narodna in rodoljubna pesem in vzkliki vsem, ki so našemu narodu kot celoti kdaj kaj dobrega storili, bodisi da še žive ali pa, da že počivajo v slovenski zemlji. Zlasti še akademska skupina je v vzklikih in pesmi obnovila skoro vso našo veselo in žalostno zgodovino, množica pa se je kot del velikega ljudskega plazu pridružila, da je iz tisočeril grl odmevala »naša beseda«. Pripravljena je bila tudi godba železničarjev »Sloga«, ki je čakala s svetlimi instrumenti, da ob prihodu voditelja in zagovornika naš majniške misli zaigra poskočno koračnico in tako mogočno uvede prvi del današnje prireditve v Ljubljani. Vse te skupine pa je prevevala ena misel in ena namera: dati izraza naši narodni zavesti in se zahvaliti tistim, ki so in ki še vodijo našo borbo za nam primeren prostor v svetu.

Sprejem

Nekaj minut pred enajsto uro je mimo Robbovega vodnjaka pred magistratom zavil v Stritarjevo ulico avtomobil in se počasi pripeljal tik do žive in goste ograje krepkih fantov v narodnih nošah ki so stali ob koncu srednjega mostu. Mnożico na katero je razigrano pripekalo svobodno majniško solnce, da je že kar pot lil po obrazih, je nenadoma spreletelo kakor iskra in iz tisočerih grl je zaoril gromoviti »Živijo!« ki je valoval med hišami in se v vednem ponavljanju pehal po polnih ulicah. Vmes so vihrali beli robci, zastave in še zeleni šopki, s katerimi so žene in dekleta pozdravljale došlega voditelja. Vsak trenotek je vlil v ogenj navdušenja novega olja, ko se je prikazal avtomobil, ko so se odprla vrata, ko je stopil iz njega z mladeniškim korakom in s smehljajem vajenega državnika dr. Korošec, ko je veselo pozdravljal z roko, ko se je že po nekaj korakih pomešal med tiste, ki so ga prišli od blizu pozdravit, da je oddaljenejšim že izginil izpred oči in so samo slutili, kje je središče valovečega živega gozda — vsak trenotek je sprožil nov plaz »Živijo!« klicev in navdušenja. Dr. Anton Korošec je bil na mah ves naš, ves domač, vse ozračje priča, da je prišel med svoje. Množica se je kakor razdeljena reka v zaletu zgrnila okrog njega, da je bil on izmed vseh še v največji gneči. Župan stolnega mesta Ljubljane dr. Adlešič, ki je že prej stal med množico, se mu je približal in ga v imenu našega glavnega mesta pozdravil z naslednjimi besedami:

Govor župana dr. Adlešiča

»Danes slavi naš narod spominski dan onega velikega dogodka, ko ste nam zastavili nove smeri: narodno osvoboditev in zedinjenje z najbližjimi brati v eno politično telo.

Kakor je takrat Vaša deklaracija zajela vsa slovenska srca v veliki žar in plamen,

kakor je takrat vzklila velika enotna volja naroda za uresničenje Vaše deklaracije, da je pod vašim modrim vodstvom postala življenje,

tako je tudi danes na ta veliki spominski dan enotna volja vsega naroda, da ohrani ta majniški ideal čist in sledi svojemu vodji v neomajni zvestobi, da doseže vse cilje, ki ste jih narodu zastavili. Našo belo Ljubljano pa prevzema poleg tega lepega slavja še posebno veselje, da more baš na ta veliki spominski dan pozdraviti v svoji sredi svojega narodnega voditelja.

G. minister, Ljubljana se Vam enodušno z vsem narodom klanja v neomajni zvestobi, vam in majniški ideji.«

Nato je iz vrst narodnih noš stopila 14 letna deklica, Sušnikova iz Ljubljane, in ga krepko z mladim zvočnim glasom pozdravila:

»Takrat, pred leti, volje naroda glasnik,
danes po volji naroda vodnik — pozdravljen!«

S temi besedami mu je izročila lep slovenski šopek iz dišečega rožmarina in živordečih nageljnov. Dr. Anton Korošec se je prijazno zahvalil za pozdrav in šopek in pohvalil pogumen nastop mlade deklice.

Medtem pa je godba že udarila mogočno koračnico in gozd ljudi, ki je doslej stal na mestu, se je premaknil in se ob neprestanem vzklikanju in pozdravljanju pomikal proti Unionu. Sredi te množice je stopal dr. Anton Korošec, mahal s klobukom, pozdravljal množico in ji odzdravljal. Pred njim je valovila dolga reka njegovih, za njim prav tako njegovi, vsi mu slede v prijetnih in neprijetnih dneh, vsi ga danes, ko ga imajo zopet med seboj, navdušeno pozdravljajo. Veletok ljudi se pomika po Miklošičevi cesti, buči od navdušenja, godba igra kakor svatom, robci frfotajo nad glavami, klobuki nihajo sem in tja kakor vrhovi dreves, vsa ulica je en sam »Živijo!«.

Tako je Ljubljana sprejela sedanjega notranjega ministra kraljevine Jugoslavije, bivšega slovenskega poslanca pred cesarjem na Dunaju in že dolgoletnega slovensega voditelja, ki je svojemu narodu in novi državi, ki je vstala iz razvalin Evrope, posvetil vse svoje sile. Ne vemo, ali je še kaj dosti državnikov v Evropi in v Jugoslaviji, ki bi jih tako sprejemali. Drugod pred človekom, ki nosi odgovornost za državno skupnost, očistijo ulice slehernega človeka na obe strani do skrajnih robov, da stopa po praznem tlaku kakor po trgu, da ga ograja ljudi le gleda z obeh strani, on pa njo. Ali pa ga obdajo z najetimi ljudmi, ki nadomestujejo ljudstvo. Mi pa naše može sprejemamo v gneči. Že precej pred sprejmom, ko je množica stala še precej vsaksebi ob obeh straneh ulice in po Marijinem trgu, se je rediteljem zdelo, da je ta prazen prekop prevelik. Poleg tega pa za tem tako razstavljenim špalirjem nove množice, ki so prihajale iz stranskih ulic, niso mogle blizu, zlasti ne v Miklošičevo ulico proti Unionu. Zato so odredili, da se obe strani špalirja približata druga drugi in je med njima ostal le še ozek prostor, po katerem so se pred sprejemom še kretali organizatorji prireditve, takoj ob prihodu dr. Antona Korošca pa je na mah izginila še ta vrzel in množica je kot v polnem jarku valovala proti Unionu. Tako pri nas sprejemamo notranjega ministra kraljevine Jugoslavije, kadar mu je ime dr. Anton Korošec.

Na zgodovinskih tleh v „Unionu“

Sijajni dokazi zvestobe Slovencev dr. Korošcu in idejam majniške deklaracije

Unionska dvorana je bila dolga leta priča najbolj sijajnih manifestacij slovenskega naroda. V tej dvorani je slovensko ženstvo med svetovno vojno izročalo dr. Korošcu svežnje z 200.000 podpisi za majniško deklaracijo. V tej dvorani so dr. Korošec in z njim njegovi politični prijatelji neštetokrat govorili najširšim množicam naroda, tukaj je ljubljansko in okoliško prebivalstvo ponovno izkazovalo svojo zvestobo verskim in narodnim tradicijam ter vsem svetim slovenskim svetinjam. V času najhujšega nasilja se je prav v tej dvorani slovenski narod tako odločno izjavljal za dr. Korošca, da so se tedanji nosilci nasilnega režima v Belgradu in v Ljubljani resno zamislili in preprečili nato s pomočjo orožnikov ter okrajnih glavarjev druge proslave po deželi, ki so bile pripravljene v čast 60 letnice dr. Korošca. Nihče pa ni mogel zatreti čustev, ki jih je slovenski narod v tedanjih težkih dnevih javno kazal do svojega narodnega voditelja in premalo je bilo orožnikov, da bi mogli pogasiti tisoče in tisoče kresov, ki so tedaj goreli po slovenski zemlji v čast dr. Korošcu. Sedaj po 5 letih je prav v tej unionski dvorani bila zopet veličastna in zmagoslavna manifestacija iste slovenske volje in samozavesti, kakor pred 20 leti v času zatiranja pod Avstrijo, ali kakor pred 5 leti v času diktatorskega JNS-arskega režima. Še lepše, še bolj vzvišeno in še bolj dostojanstveno je danes v unionski dvorani manifestiral naš narod kakor kdajkoli prej.

Unionska dvorana je bila za to redko slavje kakor spremenjena. Pročelje dvorane je krasila velika podoba dr. Jan. Ev. Kreka, obdana z zelenim vencem, povitem v narodno tribarvnico, oder pa so krasile številne palme in oleandri. Ob stranskih stenah so bili razobešeni venci, enako tudi po balkonu krog in krog dvorane, vsi poviti v narodne barve. Medtem, ko je bil dr. Korošec še pred Prešernovim spomenikom in ko so še tam trajale manifestacije za ideje majniške deklaracije, se je dvorana pričela naglo polniti.

Vsi prostori v prostorni unionski dvorani so bili že poprej rezervirani in oddani. Dvorana je bila kmalu nabito polna. Oba balkona nad odrom je zavzel venec narodnih noš, ki je tvoril slikovito ozadje. Na častnih mestih smo videli mnogo odličnih osebnosti, med temi pomočnika bana g. dr. Majcena ter več višjih uradnikov upravne in drugih oblasti. Bili so navzoči tudi minister v p. Gostinčar, eden izmed tvorcev in podpisnikov deklaracije v dunajskem parlamentu, podpredsednik Zbornice za TOI g. Ogrin, starešina slovenskih gasilcev dr. Kodre s tajnikom Mežkom, predsednik Županske zveze g. Nande Novak, številni vseučiliški profesorji in drugi odličniki. — Enako polno kakor dvorana, so bile polne tudi vse galerije in balkoni. Del balkona pa je bil rezerviran za godbo.

Narodne noše

Malo pred prihodom dr. Korošca so prišle v dvorano tudi naše žene in dekleta v narodnih nošah. Več sto narodnih noš je stvorilo krasen in pester špalir od vhoda v dvorano pa do govorniškega odra.

Prihod dr. Korošca

Točno ob 11 je občinstvo v prenapolnjeni dvorani Uniona čulo izpred vrat unionskega hotela navdušene klice dr. Korošcu. Vsa dvorana je za trenutek vzvalovala od pričakovanja ter se nato v napeti pozornosti pomirila. Med vzkliki navdušene mladine je dospel v dvorano naš voditelj dr. Anton Korošec, za njim pa ban dr. Marko Natlačen in župan mesta Ljubljane dr. Adlešič. Z balkona in iz galerij se je pričel vsipati na dr. Korošca in njegove prijatelje dež cvetja. Nagelji, narcise, marjetice in drugo cvetje je na debelo postlalo pot dr. Korošcu po dvorani. Občinstvo v dvorani pa je izbruhnilo v en sam vihar navdušenih, iz srca prihajajočih vzklikov: »Živel naš voditelj! Živel dr. Korošec!« Ko se je ta mogočni enotni akord v pozdrav dr. Korošcu nekoliko polegel, pa je vsa dvorana pričela vzklikati: »Slava dr. Kreku! Živela majniška deklaracija! Živel slovenski narod!

Ko so dr. Korošec, dr. Natlačen in dr. Adlešič prišli v dvorano, jih je pozdravila slavnostna fanfara šestih fanfaristov Prosvetne zveze. Godba »Sloga« pa je na balkonu zaigrala državno himno. Na odru je bilo že zbranih okoli 80 pevcev močan pevski zbor »Ljubljane« pod vodstvom dr. Antona Dolinarja. Pri zboru sta kot solista sodelovala tudi operna pevca gg. Gostič in Petrovčič.

Predsednik mestne organizacije JRZ, mestni župan dr. Adlešič je predlagal vdanostne brzojavke Nj. Vel. kralju Petru II. in Nj. Vis. knezu namestniku Pavlu, kar je bilo sprejeto z viharnim odobravanjem, enako pa je bila z največjim navdušenjem sprejeta vdanostna brzojavka nadškofu dr. Jegliču, ki je bil za današnje slavje sicer povabljen, pa se zaradi visoke starosti ni mogel udeležiti. Dvorana je pri tej brzojavki z vso vnemo vzklikala sivolasemu nadpastirju, boritelju za naše narodno osvobojenje.

Ponovno in ponovno pa so tisoči v dvorani vzklikali dr. Korošcu. Zanj je bil pripravljen v dvorani častni sedež, ki so ga obdajael narodne noše, posebno pa nekaj malih deklic, s katerimi se je naš voditelj ljubeznjivo šalil.

»Ljubljana« je nato pod vodstvom dr. Dolinarja zapela Jenkovo »Molitev« (»Ti, ki si nas ustvaril...«). Že dolgo nismo slišali tega pevskega zbora tako odlično izvajati, ne tako številnega in ne v taki kakovosti. Umevno je, da je »Molitev« vžgala ogenj navdušenja.

Na oder je stopil krepak slovenski fant v narodni noši — bil je akademik g. Röger — in deklamiral Otona Župančiča »Naša beseda«. Ta pesnitev, — to je naša deklaracija, to je pesniški izraz sloveske volje in moči po premaganju teme v najtežjih dnevih, ko se je odločila usoda narodov in tudi našega. Recitacija g. Rögerja je bila dovršena in prepričevalna. Občinstvo je dobro razumelo to krasno prepesnitev naše majniške in slovenske deklaracije.

Sledila je zopet fanfara, na kar je med živahnimi vzkliki stopila na govorniški oder, burno pozdravljena sestra našega nepozabnega dr. J. E. Kreka, gdč. Cilka Krekova, oblečena v narodno nošo in z bršljanom v roki.

Govor gdč. Cilke Krekove

Poseben pozdrav velja tebi, slovenska žena! Za časa velike francoske revolucije je izrekel Mirabeau tele besede: »Če nam žene ne bodo pomagale in delale z nami, ne bomo zmagali.« Živimo v času, ko se svet poslužuje žene zato, da z njeno pomočjo in z njenim delom doseže veliko dobrega, ali pa tudi veliko hudega. »Žena je orodje, ki se rabi v izvršitev velikih del,« pravi veliki don Bosko. Naš svetnik Anton Martin Slomšek primerja ženo solncu. »Kar je solnce vsemu svetu, to je dobra žena domu in narodu. Ona je svetla luč in zlat steber. Žena je duša narodova in njegova trdna opora.«

V bistvu žene je odpoved in žrtve. A v naši krščanski ženi je tudi moč in vztrajna sila, ki se ne ustraši žrtev, saj je prepojena z živo vero v pravičnost Stvarnikovo.

Človeški razum je velik, toda razum je mrzel. Za vsako veliko in dobro delo treba mrzlega razuma, pa tudi tople duše in mehkega srca. Ljubezen žene je topla, kakor solnčen sij in mehka, kakor slavčeva pesem v vinski gorici.

Ta velika in topla ljubezen naše žene nam je ohranila dom, ohranila naš jezik, ohranila vero naših očetov, ohranila naše prelepe stare običaje. V Ljubezni do domače grude je tista moč, ki nas dviga do zadnjega diha.

Majnik je! Gozd šumi, polje valovi v zlatem klasju, log in gaj sta posuta s prelepim pisanim cvetjem. Mi pa obhajamo dvajsetletnico majske deklaracije. Spomin mi hiti nazaj **za dvajset let. Takrat smo v tej dvorani ob velikanski udeležbi in nepopisnem navdušenju oddale za majsko deklaracijo dvakrat sto tisoč podpisov naših žen in deklet našemu voditelju dr. Antonu Korošcu.**

Majska deklaracija. Solnce svobode! Majska deklaracija. Klic vpijočega v puščavi. Saj je prišel ta klic takrat, ko je kri klicala kri, ko je brat moril brata, ko je žena ječala pod težkim jarmom dela, skrbi in strahu za ohranitev doma. Ta klic je prišel takrat, ko smo se bali in tresli za obstoj naše prelepe slovenske domovine.

Naša žena pa je razumela ta klic. Brez razlike stanu, znanja ali socialnega stališča je podpisovala polo za polo za majsko deklaracijo. Podpisovala je s toplo nado, z upanjem in pričakovanjem, da zasije solnce svobode in da namesto klica vpijočega v puščavi, zadoni mogočna himna vstajenja in odrešenja!

Naš znak, predragi, je bršljanov list. Naši pradedje so nosili ta list v boju za staro pravdo.

Bršljan je simbol trdnosti, neustrašenosti in vztrajnosti. Tesno objet s sivo skalo kljubuje viharju, zimi in mrazu.

Naj vam bo ta mali bršljanček velik in mogočen glasnik v boju za dobrobit našega naroda v boju za staro in novo pravdo. Bog živi!

Govor gdč. Cilke Krekove je bil sprejet z velikim odobravanjem, nakar je sledila zopet fanfara, »Ljubljana« pa je zapela Ipavčevo »Domovini« in Foersterjevo »Planinsko« (V hribih se dela dan...). Pevsko društvo »Ljubljana« se je s tema dvema pesmima postavilo, kakor že dolgo ne. Dokazalo je, da zmorejo biti tudi stare in sicer splošno znane skladbe vredne umetniške interpretacije s strani dovršenega pevskega zbora.

Sledila je zopet fanfara, nakar je stopil na oder

dr. Anton Korošec

Vsa dvorana je bučala pozdravov, aklamacij in vzklikov dr. Korošcu. Ponovno se je vsul z balkonov in iz vrst v dvorani na dr. Korošca dež cvetja. Dr. Korošec se je ginjen zahvaljeval, nato pa je pričel svoj pomembni govor ob 20 letnici majniške deklaracije. Njegov govor priobčujemo na uvodnem mestu.

Po govoru dr. Korošca je zopet sledila fanfara. Burno pozdravljeni so prišli na oder fantje ljubljanskih prosvetnih društev. Vseh 36 fantov je mogočno v zborni deklamaciji recitiralo dr. Pogačnika: »Prižgite ogenj!«, ki je enako mogočna kakor »Naša beseda«. Ta zborna deklamacija je izzvala viharno odobravanje občinstva.

Godba je nato zaigrala himno slovenskih fantov, ki jo je vsa dvorana stoje pela.

Dr. Adlešič je sporočil, da je manifestacijski zbor na naslov dr. Korošca sprejel več brzojavk. Soglasje in pa veselje z vsem slovenskim narodom in na njegovo slogo sporočata nadškof dr. Jeglič in škof dr. Rožman, ki bodrita narod, naj bo še v bodoče vztrajno in neomajno s svojim voditeljem dr. Korošcem.

Nepopisno je bilo navdušenje, ko so odhajali dr. Korošec, ban dr. Natlačen, dr. Adlešič in drugi odličniki iz dvorane. Šli so skozi špalir narodnih noš, ki so enako kakor drugo občinstvo pozdravljali dr. Korošca z belimi robčki, obsipali njega in njegove prijatelje s cvetjem. Dr. Korošec in prijatelji so se umaknili v srebrno dvorano.

Pred Unionom

Ves čas akademije pa je dogodkom v dvorani pred unionskim hotelom sledilo 10.000 ljudi. Ogromna množica je segala od akademskega doma pa do Prešernovega spomenika. Polna je bila tudi Frančiškanska ulica. Še mnogo več Ljubljančanov, ki niso mogli dobiti vstopnic za unionsko dvorano, pa je prisostvovalo proslavi pri zvočnikih. Zvočniki so bili postavljeni na balkonu in so prenašali vse, kar se je godilo v dvorani. Ko je bilo akademije konec, je vsa ogromna množica pred unionskim hotelom večkrat zapela himno »Hej Slovenci«, vzklikala dr. Korošcu in majniški deklaraciji. Dr. Korošec in dr. Natlačen sta se dvakrat pokazala na balkonu hotela »Union« ob nepopisnem navdušenju prebivalstva. Dr. Korošec je sipal cvetje raz balkona na občinstvo v znamenje hvaležnosti in enake zvestobe, ki jo goji on do ljudstva, kakor je ljudstvo za njega.

Današnji dan je bil za nas tako velik in lep praznik, kakor ga doživimo le nekajkrat v stoletju. Vlil nam je novega ognja in novega navdušenja v naša srca. Ponosno in z veliko vero gremo na novo delo, ker vemo, da imamo preizkušenega voditelja. Pa tudi naš voditelj dr. Korošec ve po današnjih slavnostih v Ljubljani in neštetih po deželi, da ima svoj narod trdno za seboj.

Maribor proslavlja 20 letnico majniške deklaracije

Maribor, 30. maja.

Na predvečer

Vsa severna meja je sinoči in danes proslavljala 20 letnico majniške deklaracije z izrednim navdušenjem. Posebno lepa je bila ta proslava v Mariboru in okolici. Že včeraj popoldne se je ves Maribor zavil v zastave, ki so plapolale skoraj z vseh poslopij. Zvečer so zagoreli nad Mariborom na vseh višinah kresovi ter tvorili krasen žareč venec okrog mesta. Uvod v današnjo proslavo je bila sijajna večerna manifestacija v mestnem parku. Spomenik majniške deklaracije, ki ga je postavila Jugoslovanska matica v mestnem parku pred 10 leti, je bil obdan od venca lampijonov, pred spomenikom pa je iz žare plapolal ogenj ter ožarjal s svojo svetlobo na tisoče ljudi, ki so se zbrali k manifestaciji. Mogočno reko udeležencev je privedel s seboj sprevod z gasilsko godbo in gasilci, ki so nosili prižgane bakle. Pred spomenikom je imel znani govornik profesor dr. Sušnik vžigajoč nagovor, s katerim je izzval gromovito navdušenje. Občinstvo je vzklikalo zlasti našemu voditelju dr. Korošcu. Na plamenu žare so tekači Maratona prižgali plamenico ter jo v štafetnem teku prinesli na Piramido, kjer so z njo zanetili ogromen kres, ki je bil viden po vsem Dravskem polju. Še pozno v noč so potem hodile skupine mladine po mestu ter manifestirale.

Slavnostna akademija v Unionu

Danes zjutraj se je Maribor prebudil v slavnostnem razpoloženju. V veliki dvorani Uniona je bila oficielna proslava, ki je združila vse narodno čuteče občinstvo. Navzoči so bili najvišji predstavniki uradov ter javnega in narodnega življenja, med njimi mnogi osiveli narodni borci, ki so pred 20 leti nosili težo dela za prebujanje Slovencev. Gasilska godba je otvorila proslavo, potem pa je članica Narodnega gledališča Elvira Kraljeva s čudovitim doživetjem deklamirala znano Gregorčičevo pesem »Naš narodni dom«, v kateri je veliki naš prerok gledal svetlo bodočnost svojega naroda, katere mu žal nebo ni naklonilo doživeti. Kot slavnostni govornik je nato nastopil dr. Josip Leskovar. V izčrpnem in zelo zanimivem prvem delu svojega govora je orisal zgodovinski razvoj južnih Slovanov, prebujanje državne misli pri njih, potem pa je orisal razmere, v katerih so živeli Slovenci v predvojni Avstriji. Misel zedinjenja je bila gonilna sila naše narodne zavednosti. Najprej smo zahtevali zedinjenje vseh zemljá, kjer prebivajo Slovenci, v eno upravno enoto. To je bilo še leta 1848. Isto so ponovili Slovenci leta 1865. v »mariborskem programu«. Že leta 1870. pa se je na ljubljanskem sestanku slovenskih, hrvatskih in srbskih politikov izdelal jugoslovanski program. Jugoslovanska misel se je vkoreninila v narodu, razgibala je njegovo zavest in takrat, ko je med svetovno vojno trpljenje našega v stoletnem suženjstvu izmučenega naroda prikipelo do roba življenja in smrti, je vznikla ideja majniške deklaracije ter se je uresničila. Ob grobu dr. Kreka je zamogel potolažiti dr. Korošec tisočere jokajoče množice: »Dvignite glave, ker se približuje naše odrešenje«. Ideja majniške deklaracije je bila izraz hotenja vsega sovenskega naroda. Zato je ta ideja po razpadu avstro-ogrske monarhije nujno privedla do zedinjenja z našimi južnimi brati Srbi in Hrvati. To stremljenje je moglo priti do izraza, ko se je začela uvajati demokracija. V demokraciji si je pridobil naš narod svojo samobitnost, za načelo demokracije se je izvršilo tudi zedinjenje. Zato Slovenci od tega načela nikdar ne bomo odnehali. Danes, ob 20 letnici majniške deklaracije, čutimo globoko hvaležnost napram vsem onim, ki so z deklaracijo postavili temelj za naše zedinjenje. Izvršujoč oporoko dr. Kreka hočemo posvetiti vse svoje moči in zmožnosti, svojo ljubezen in srce za procvit naše države. Od naših bratov Srbov in Hrvatov pa pričakujemo, da nas v izvajanju te oporoke ne bodo motili s kakšnimi pravi demokraciji in pravemu jugoslovanstvu nasprotujočimi nazori o integralnem, unitarnem in totalitarnem jugoslovenstvu. Danes ob 20 letnici majniške deklaracije kličemo iz dna srca: Slava dr. Kreku, živijo dr. Korošec, živijo naša Jugoslavija, živijo naš kralj Peter II.«

Nepopisno navdušenje »živijo« klici so odmevali po dvorani ob zaključku govora dr. Leskovarja. Godba je nato zaigrala slovansko himno »Hej Slovani«, potem pa našo državno himno, s katero se je lepa in pomembna slovesnost zaključila.

Dr. Anton Korošec na obisku pri nadškofu dr. Jegliču

Ker se nadškof dr. Jeglič ni udeležil deklaracijskega slavja v Ljubljani, ga je popoldne obiskal v Stični dr. Korošec v spremstvu gosp. bana dr. Natlačena.

Celje je veličastno proslavilo jubilej majske deklaracije

Celje, 30. maja.

Tisočglave množice Celjanov so navdušeno proslavile spomin na najpomembnejši dogodek v boju za osvoboditev slovenskega naroda izpod tujčevega jarma.

Že v soboto popoldne se je vse Celje praznično odelo z zastavami. Zvečer pa je mogočen kres ožaril razvaline zgodovinsko toli pomembnega celjskega gradu. Številni kresovi po okoliških vrhovih so pričali, da proslavlja slovenski narod spomin na najpomembnejši dogodek v svoji zgodovini. Pred praznično razsvetljenim magistratom je priredila železničarska godba ob udeležbi več tisoč prebivalstva vseh slojev in poklicev dobro uspeli promenadni koncert.

Danes po rani maši ob pol 8. uri so se zgrnile številne množice v prostorno dvorano Ljudske posojilnice k slavnostnemu zborovanju. Množice vseh slojev in poklicev prebivalstva so napolnile dvorano do zadnjega kotička. Poleg množice naroda so se udeležili proslave tudi zastopniki oblasti, duhovščine, mnogoštevilnih narodnih, prosvetnih in drugih društev. Med odličniki smo opazili okrajnega načelnika dr. Zobca, predsednika upravnega sodišča dr. Likarja, predsednika okrožnega sodišča dr. Vidoviča, predsednika mesta Celje A. Mihelčiča ter nešteto javnih in narodnih delavcev ter drugih odličnih osebnosti.

Za uvod k proslavi je zaigrala železničarska godba državno himno, ki jo je množica poslušala stoje. Nato je minister g. dr. Miha Krek v njemu lastnih, krepkih in jedrnatih besedah orisal pomen in veličino majske deklaracije (govor prinašamo v celoti na drugem mestu), za kar je žel oduševljeno odobravanje zborovalcev. Med govorom ministra g. dr. Kreka je prišlo ponovno do burnih in dolgotrajnih ovacij voditelju slovenskega naroda in očetu majske deklaracije dr. Antonu Korošcu. Združeni pevski zbori so nato pod preizkušenim vodstvom g. Šegule zapeli znani narodni pesmi »Slovenec sem« in »Od Urala do Triglava« ter za res ubrano petje želi polno priznanje. V izredno posrečeni in z visokopesniško zamislijo porojeni živi sliki je prikazal g. Joško Jurač zborovalcem one težke in črne dneve suženjstva slovenskega naroda, katermu so šele v letu 1917 z majniško deklaracijo zasvetili prvi žarki odrešilne svobode. Ves narod se je tedaj dvignil in začel lomiti okove robstva, da se osvobodi kočno izpod tisočletnega seženjstva. Iz vseh grl je pri tem prizoru zaorila naša mogočna pesem »Hej Slovani«. S tem je bila spominska svečanost dostojno zaključena.

Kakor ponovno je tudi tokrat pokazalo naše Celje, kako globoko ljubi svojo svobodo, kako je hvaležno svojim voditeljem in je najbolje in z vso zgovornostjo potrdilo z današnjo proslavo, da je vzklila svoboda našega ljudstva iz njegove duše in srca.

Minister dr. Krek o majniški deklaraciji

Na slavnostnem zborovanju ob spominu na dvajsetletnico majniške deklaracije v Celju dne 30. maja je imel minister dr. Miha Krek naslednji govor:

Visoko spoštovani, cenjeni zborovalci!

Mi vsi, ki smo seme izkrvavelega naroda, moramo misliti le eno, kako bomo vse svoje moči posvetili svoji jugoslovanski državi za njen procvit in blagostanje.

To narodno oporoko nam je dal naš veliki Evangelist, ko je kot slovenski Mozes gledal v zarjo, v kateri se je porajala Jugoslavija, v deželo naše bodočnosti z gore svojega duha, predno je izdihnil dušo.

Praznovanje majske deklaracije ni zgolj obletnica izjave jugoslovanskih poslancev v dunajskem parlamentu, danes poje Slovenija visoko pesem spominu cele svoje junaške dobe, ki nas je povedla v narodno svobodo.

Majska deklaracija našega voditelja dr. Antona Korošca je v vrsti stoterih drugih dejanj le formalna izvoved, ki so jo dali Slovenci po svojem izvoljenem vodji skupno z ostalimi Jugoslovani.

Majska deklaracija je bila javen nastop za končno in odločilno bitko.

Majska deklaracija je bila povelje za začetek vsenarodnega gibanja.

Majska deklaracija je povzročila slovenski narodni plebiscit, v katerem smo se izrekli za Jugoslavijo.

Zato je majska deklaracija simboličen vrh vseh bojev za narodno svobodo, vseh žrtev in trpljenja, vsega navdušenja in veselja, vse požrtvovalnosti in idealizma, ki ga je ustvaril naš takratni rod v usodni uri, ko nam je šlo za biti ali ne biti, za obstanek ali smrt.

Majska deklaracija je končno obletnica veselja, da je naša narodna misel zmagala. Zmago praznuje danes naše slovenstvo, zmago slavi naše jugoslovanstvo.

Čim bolj se odmikajo veličastni dogodki v zgodovino, tem jasnejša je njihova podoba. Danes po dvajsetih letih že sveti majsko sonce z vsem svojim žarom kot osrednje žarišče poslednje zgodovine Slovencev. 30. maj leta 1917 je datum — mejnik — nove naše dobe, majski dogodki, neizčrpen zaklad, v katerem bodo Slovenci imeli na pretek zgledov za svoje uravnavanje v vsakem svojem odločilnem dogodku in vodil na križpotih svoje bodočnosti.

Jaz se pri vsakem premišljevanju tistih dni z največjim občudovanjem klanjam veliki, neuklonljivi sliki, moči, tvornosti in pogumu, ki so se takrat razvneli v slehernem našem človeku in celem organiziranem narodnem gibanju.

Res, da kri ni voda, da narodnostna ideja že po svoji naravi posebno milo zazveni v slehernem nepokvarjenem srcu in zgrabi v odločilnem trenutku prav celega človeka.

Ali vendar, ko gledam slovenski svet v tistih dneh, se vrsti pred očmi toliko strahot in nesreč, toliko uboštva in razdejanja, toliko smrti in pokončanja in tako malo realnega upanja v odrešenje, da človek res ne ve, odkod je ta majhen in neznaten rod vzel, kje je črpal vso duhovno moč in polet, da je v tistih razvalinah življenja upal napovedati boj carstvu in nemštvu in s tako slepim pogumom zgrabil in izpeljal vso nevarno in riskantno borbo za svojo narodno in državno svobodo.

To je zmogel le narod junakov, narod fanatičnih vojščakov, ki so vsi prepojeni živega prepričanja, da je njihova stvar sveta in pravična, vredna žrtve življenja.

To je zmogel samo narod, ki je s svojo sistematično ljudsko prosveto in krepostno vzgojo nakopičil v sebi moralnih zakladov, ki jih ni moglo uničiti materialno in duhovno razdejanje svetovne vojne.

Kajti zunanja slika tiste dobe vsebuje vse predpogoje za splošen ljudski obup, najplodnejša tla za lenivo resignacijo, ali za razkrajajoče strasti, ki bi nas bile napravile za orodje naših sovražnikov, ali bi bili v njih sami sebe potopili in se uničili v svojih lastnih slabostih. Po zunanjih okolnostih sodeč, bi vse to človek danes lažje razumel, kot pa veselo nasprotje, da smo v tistem velikem trenutku tako veličastno zaigrali svojo narodno vlogo, kot bi je bolje ne mogli.

To, da smo v takih razmerah socialnega in moralnega upostošenja ohranili tvornega duha nedotakljivo, zdravo narodno dušo in v izmučenem in izkrvavljenem telesu še junaško moč, da za postavljeni cilj zmago izvojujemo, to je po mojem gledanju najdragocenejša vrednota, najlepša in najrazveseljivejša poteza ter najboljše izpričevalo našega narodnega genija.

Globoko pa sem tudi prepričan, da je celotno majsko gibanje s plebiscitom in manifestacijami z vso parlamentarno in ljudsko borbo moglo uspeti le, ker so ga zgrabili in vodili ljudje-voditelji, ki jih je narod od nekdaj priznal za svoje preizkušene prijatelje in jim je skoro slepo zaupal. Ljudskim masam slovenskim v vojni cenzuri in diktaturi, ki je vladala takrat nad vsem slovenskim ozemljem, je bilo čisto nemogoče poznati evropski položaj in položaj na svetovnih bojiščih. Vsa poročila, ki so bila splošnosti dostopna, so trdila ravno nasprotno temu, kar so napovedovali naši narodni voditelji. Po obvestilih je narod moral pričakovati zmago nemštva in avstrijskega carstva. Za vero v zmago centralni sil je moralo govoriti vse, kar je sploh imelo izpregovoriti javno besedo.

A narod naš je v kljub vsej tej propagandi verjel in sledil svojim voditeljem in v tej veri in zaupanju riskiral in žrtvoval vse. Tako zaupanje, ki terja tveganje in žrtve, se ne pridobi čez noč, niti v enem dnevu, niti v enem letu. To si je mogoče pridobiti le z dolgotrajnim, požrtvovalnim javnim delom.

Smelo trdimo: nihče drugi ne bi bil mogel izvesti jugoslovanske propagande med Slovenci, kot zakoreninjena in preizkušena organizacija Slovenske ljudske stranke, nihče drugi ne bi bil mogel za Jugoslavijo vžgati vseh Slovencev kot v narodu močni in priljubljeni voditelj dr. Anton Korošec.

Ko te dni čitamo nekatere jalove poizkuse, ki bi radi vrgli kako senco na deklaracijsko gibanje, je treba ravno tole dobro poděrtati: Mi nikomur nočemo kratiti zaslug, če jih ima. Mi v polni meri upoštevamo delo in zasluge vseh činiteljev, ki so se borili za načelo samoodločbe narodov in osvoboditve Jugoslovanov. Mi nimamo besedi, da bi mogli kolikor toliko izraziti vso pijeteto, ki je čutimo do herojskih žrtev bratske srbske vojske in vso hvaležnost, ki jo dolgujemo njenim zmagam. A vse eno in poleg vsega tega trdimo, da sta majska deklaracija in deklaracijski plebiscit bili tisti odločilni dejanji dr. Korošca in dr. Jegliča, ki sta ravno nas Slovence vodili v Jugoslavijo. Zakaj? Šlo je zato, da smo Slovenci z vso svojo narodno močjo pravočasno dali vedeti evropski javnosti, da kot samostojen narod živimo, da jugoslovansko čutimo in zahtevamo lastno državnoživljenje skupno z ostalimi južnoslovanskimi narodi. To, kar so storili Slovenci iz drugih skupin za slovensko narodno osvobojenje, je vse dobro in hvalevredno. Toda njihova dejanja, tudi če bi bila večja kot so, ostanejo dejanja posameznikov ali k večjemu malenkostne nepomembne manjšine, ki ne bi mogla odločati pri risbi novih meja evropskih držav v korist malemu nepoznanemu slovenskemu narodu. Dr. Korošec pa je uspel, da je vsako svojo besedo v nacionalnem boju podprl z voljo vsega naroda, in obistinilo se je, kar je napovedal Evangelist, da smo Jugoslavijo dobili takrat, ko sta bila zadnji pastir v naših planinah in poslednji žena v naših kočicah prepričana, da nam je narodna svoboda življenjsko potrebna. To, da je ves naš narod v pravem trenutku dal svoj naroden program v vednost evropski javnosti, to, da je jugoslovanski program postal last vseh Slovencev, to je mogel izvršiti in napraviti samo ta narod sam in izvršil je to veliko delo na povelje svoje politične in prosvetne organizacije, storil je to na ukaz svojega voditelja dr. Korošca, ki mu je brezpogojno zaupal. V imenu tega naroda in ob njegovem soglasnem pritrjevanju je dr. Korošec izpisal vse tiste strani najusodnejše in najodločilnejše dobe slovenske zgodovine.

Če o veselem spominu ponosa na tiste dni hočemo reči besedo za sedanjost in bodočnost, moramo predvsem ugotoviti, da smo si Slovenci z Majsko deklaracijo ustvarili sami lepo legitimacijo za Jugoslavijo in imamo pravico in dolžnost se nanjo sklicevati napram vsakomur, ki bi nam odrekal ali manjšal pravice državotvornega naroda, ali bi trdil, da je možna cela ali popolna Jugoslavija brez Slovencev in slovenske narodne kulture. Vemo, da smo zmogli v najnevarnejših in najtežjih razmerah narodnostni boj le, ker nas je na narodnih, krščanskih, moralnih in socialnih načelih zasnovana ljudska organizacija povezala in ohranila močne in vztrajne tudi za najtežjo uro boja za narodno svobodo. Zato vemo, da je tudi vsak današnji konjunkturist in kvarljivec naše skupnosti bistveno enak takratnemu nemčurju, klečeplazcu pred tujcem in strahopetcu. Le v enotno organizarni in discaplinirani ljudski volji je tudi danes in v bodoče naša moč. Čim težje je življenje in čim nevarnejša je naloga, ki jo mora izvršiti voditelj naše skupnosti, tem bolj neomejeno in vztrajno vanj verjemo in mu zaupamo, ker le v tej trdni povezanosti imamo ključ do bodočih uspehov in zmag.

Ob kresovih, ki gore na naših gorah in v naših srcih, s pesmijo, ki se razlega preko vse Slovenije, obljubljamo zvestobo in kličemo slavo zmagovalcu v naših bojih za svobodo dr. Antonu Korošcu.

Lepe proslave po deželi

Na Vrhniki

Zelo lepa je bila proslava majniške deklaracije na Vrhniki. Po rani sv. maši se je zbralo pred cerkvijo sv. Pavla kakih 1500 mož, fantov, žen in deklet, ki jih je pozdravil župan g. Hren. Za njim je govorila o delu in trpljenju slovenskih mater in žen med vojno gospa Albina Zakrajškova, ki je poudarila pomen ženskega agitacijskega dela v času deklaracijskega gibanja. Deklaracije niso podpisovale nežne ročice z rudečimi nohti in agitirale niso našminkane ustnice! trda, zgarana roka je podpisovala in čisti prirodni glas kmečkega dekleta je prepeval pesem o naši svobodi. — Naslednji govornik, g. Miloš Stare je v krasnem govoru poveličeval slovensko zgodovino in naše velike može: Kreka, Korošca in pa Jegliča, ki so nas privedli v našo državo. Godba je zaigrala himno »Naprej, zastava Slave!«, moški zbor pa je zapel »Slovenec sem«. Za zaključek je zapel še mešani zbor Prosvetnega društva pod vodstvom g. kaplana Studena nekaj pesmi. Vsa Vrhnika je bila v zastavah, čudno je le, da je bila hiša poslanca Hočevarja brez nje.

V Medvodah

Medvode, 30. maja.

Tudi Medvodčani so nadvse veličastno proslavili 20 letnico majniške deklaracije. Na obširnem dvorišču poleg društvenega doma se je zbralo več sto ljudi, narodne noše, gasilci, uniformirani fantje iz fantovskih odsekov, zlasti pa je bilo mladine, pa tudi osivelih borcev, ki so se udeležili manifestacijsko-deklaracijskega zborovanja. Pozdravil jih je medvodski župan Franc Kokalj, ki je zborovanje tudi vodil.

Nato je govoril o slovenskem političnem programu in njegovi zgodovini od l. 1848 do majniške in slovenske deklaracije urednik g. Franc Kremžar, nakar je godba zaigrala »Hej Slovenci«. Navdušenje je bilo veliko, ki se je še stopnjevalo, ko je Ivan Bizant z velikim zanosom in poudarkom deklamiral dve pesmi: »Naš narodni dom« in pa »Združena Slovenija«, ki sta bili prav v smislu vsega zborovanja in judskega čustovanja. Pevski zbor je nato zapel še pesem »Slovenec, Srb, Hrvat«, nakar je godba zaigrala himno slovenskih fantov. Potem je ob velikem navdušenju stotine ljudstva župan Franc Kokalj zaključil veličastno zborovanje, ki bo v Medvodah in okolici ostalo še dolgo v lepem spominu. Hiše v Medvodah tn Preski ter okolici so bile po večini v zastavah. Vse je bilo slavnostno razpoloženo, zavedajoč se važne obletnice velikega zgodovinskega dne.

Na predlog župana Franca Kokalja je bila odposlana pozdravna brzojavka voditelju slovenskega naroda dr. Korošcu.

Na Bledu

Bled, 30. maja.

Bled je snoči in danes dopoldne stal pod vtisom veličastne proslave 20 letnice majniške deklaracije. Snoči se je razvil izredno dolg sprevod bakelj od Cerkvenega trga ob jezeru do Suvobora. Na čelu so jahali konjeniki vsi okrašeni z narodnimi zastavami in zastavicami, za njimi domače gasilsko društvo, godba gasilskega društva z Mlinega pa je neprestano igrala koračnice, moški pevski zbor pa je prepeval domorodne pesmi, dolga vrsta domačinov in bližnjih okoličanov zlasti iz občine Ribno se jih je udeležilo veliko — pa je zaključila sprevod.

Ob jezerski obali pod gradom so goreli benglični ognji, s Straže pa je trdo odmevalo pokanje topičev.

Še živahnejše je bilo danes dopoldne. Dolg sprevod konjenikov z Bleda, Gorij in Ribnega, ki jih je bilo čez 50, potem okrog 140 narodnih noš, peš in na vozovih, gasilci in številni pevski zbor z Jesenic je prihitela četa fantov v svojih novih krojih — vse to je tvorilo silno pester sprevod, ki so ga zlasti tuji gostje od vseh strani slikali. Vsa množica se je zbrala na obširnem prostoru za tenis. Med drugimi je bil navzoč tudi minister dr. Švrljuga z gospo. Ko je pevski zbor navdušeno zapel »Slovenec sem«, je otvoril zborovanje blejski župan dr. Benedik. Pozdravil je vse zborovalce ter predlagal udanostne brzojavke Nj Vel. kralju Petru II., Nj. Vis. knezu namestniku Pavlu ter iskrene pozdrave in obljubo zvestobe voditelju dr. Korošcu. Vse brzojavke so bile navdušeno sprejete.

Nato je vznešeno govoril o burni zgodovini ter velikem pomenu majniške deklaracije narodni poslanec dr. Jure Koce. Po govoru dr. Koceta so pevci zapeli: »V gorenjsko oziram se skalnato stran« in potem vsa množica »Hej Slovenci«.

V Novem mestu

Novo mesto, 30. maja.

Novo mesto je prav lepo proslavilo 20 letnico majniške deklaracije. Že v soboto v mraku je bilo vse mesto okrašeno z zastavami, zvečer pa so bile vse glavne ulice, kjer je šel manifestacijski sprevod, močno razsvetljene. Sprevoda z godbo na čelu se je udeležilo veliko število prebivalcev, zlasti naša mladina je bila številno zastopana. Med manifestanti smo opazili skoraj vse predstavnike društev in državnih ustanov. Zbirališče manifestantov je bilo v Kandiji, od koder je sprevod med navdušenimi ovacijami vsem predstavnikom države in našega naroda krenil skozi mesto proti okr. načelstvu in nato na trg Sv. Florijana pred Prosvetni dom, ki je bil to noč krasno obžarjen. — Istočasno, ko se je premikal sprevod, so zagoreli kresovi tudi na Grmu in kapiteljskem marofu, od koder so bili tudi krasni razgledi po širni okolici, ki je bila vsa obžarjena od kresov. Po končanem sprevodu se je vršila v nabito polni dvorani Prosvetnega doma slavnostna akademija. Uvodoma je močan moški zbor zapel pod vodstvom g. Marklja pesmi »Molitev« in »Domovini«, kjer sta sodelovala kot solista tudi g. Špacapan in Gernedel. — Nato je recitiral g. prof. Rakovec priložnostno dr. Pogačnikovo pesem ob 20 letnici majniške deklaracije, nakar sta sledili solo točki ge. Vidmarjeve, soproge okrajnega načelnika, katero je spremljala na klavirju učiteljica ga. Pečaričeva. Član banovinskega sveta g. Veble je v kratkem in krepkem govoru obrazložil pomen majniške deklaracije. Po njegovem govoru je sledila lepa simbolična slika s petjem pesmi »Hej Slovenci«, katero je vsa dvorana stoje pela.

V Ptuju

Ptuj, 30. maja.

Proslava majniške deklaracije v Ptuju se je izvršila v soboto zvečer z impozantno bakljado, ki so se je udeležili gasilska četa iz Ptuja z godbo, gasilska četa od Sv. Marka z godbo in mestna ptujska godba, ter veteransko društvo iz Ptuja. Razen Ptujčanov se je obhoda udeležilo veliko število okoličanov, zlasti pa fantovski odsek od Sv. Marka pod vodstvom kaplana Rojhta. Vse mesto z malimi izjemami je bilo okrašeno z zastavami. Vse tri godbe so igrale pri obhodu, ki se je zaključil pred magistratom, kjer je imel mestni župan g. dr. A. Remec na množico, ki je napolnila skoraj ves Florijanski trg, navdušen govor o majniški deklaraciji.

Množica je navdušeno vzklikala dr. Korošcu in pokojnemu dr. Kreku, Jugoslaviji in Sloveniji. Z državno himno se je večerna slovesnost zaključila.

V nedeljo je bila slavnostna akademija v mestnem gledališču. Sodelovali so kombinirani moški zbor, mešani zbor Glasbene Matice, mestna godba in pevsko društvo »Cecilija«. O majniški deklaraciji je imel slavnostni govor g. senator Smodej. Njegova izvajanja je polno nabita dvorana sprejela z velikanskim navdušenjem ter vzklikanjem g. dr. Korošcu, pok. dr. Kreku in kraljevi hiši. Vsa slovesnost se je zaključila ob 5 popoldne v popolnem redu.

V bližnji in daljni okolici so snoči goreli številni kresovi.

Proslava v Belgradu

Belgrad, 30. maja. m. Narodni praznik, ki je ob dvajsetletnici majniške deklaracije zopet zbral okrog dr. Korošca ves slovenski narod, so slovesno proglasili tudi belgrajski Slovenci, organizirani v tukajšnjem »Prosvetnem društvu«. Davi ob pol 6 se je številno članstvo udeležilo službe božje v cerkvi v Krunski ulici. Sveto mašo je daroval ter imel globoko zasnovan cerkven govor duhovni voditelj g. Tomaž Ulaga. Ob tej priliki je nosil nov mašni plašč, umetniško delo slovenskih sester, ki so ga belgrajski Slovenci naročili za slovesno proslavo desetletnice prve slovenske maše v Belgradu. Zvečer je pa »Prosvetno društvo« priredilo proslavo dvajsetletnice majniške deklaracije v dvorani v Krunski ulici. O majniški deklaraciji in njenem zgodovinskem pomenu za osvoboditev našega naroda je govoril g. prosvetni inspektor Ivan Dolene iz Ljubljane. Na sporedu je bilo tudi več pevskih točk in deklamacij. Na akademiji, ki je bila zaključena s »Hej Slovenci!«, so vsi navzoči burno vzklikal in proslavljali narodnega voditelja g. dr. Antona Korošca.

Kresovi na Gorenjskem

Ljubljana, 30. maja.

Prelepo je bilo opazovati kako so zažigali kresove po Gorenjskem. Posebno lep je bil ta prijzor za tistega, ki se je vozil s snočnjim brzovlakom proti Jesenicam. Brzovlak je odhajal s kolodvora ravno ob 20.48, torej nekako takrat, ko je tekač zbakljo prihitel s Krekovega groba na ljubljanski grad.

Komaj se je dvignil plamen na gradu, že je začel tleti ogenj na šišenskem hribu, ki so oznanjale rakete v narodnih barvah. Vlak je drvel naprej, včasih zaukal, kakor da bi kdo vzklikal, češ fantje, ali vas dohitevam. In res je fante v Št. Vidu nad Ljubljano komaj dohitel. V Št. Vid je brzovlak privozil naravnost v nekako bakljado, saj so tedaj z vso močjo goreli kar štirje kresovi in na hiter pogled se je okoli Št. Vida videlo, kakor da si kuri kres skoraj vsaka hiša, tako je bilo vse lepo in svetlo. Na levo od Št. Vida so kraljevali trije kresovi na Šmarni gori in na desno se je oko zapičilo že v žareče ognjene bisere na Sv. Katarini in na hribih tam daleč zanjo.

V soteski med Mednim in Medvodami je pogled lahko te rdeče bisere kar lovil in jih nabiral, tako kakor da bi prebiral jagode na moljku. Te jagode so se spuščale le s težavo, kakor da bi se jezil, da sem tako raztresen in v tej ognjeni molitvi slovenske zemlje v tej noči premišljujem čisto nekaj drugega kot pa zgodovino in okolje tega ali onega kraja, ki si prižiga spominske sveče tje daleč notri po sorškem polju.

Najdalje je plamtel pač kres na Krekovi gori — na Sv. Joštu. Moral je biti velik, močan in trden, ker je vlak po sorškem polju že upihal nekatere kresove, ko je oni na Sv. Joštu še zmeraj blestel z nezmanjšano silo. In vlak se je vil pod njim kot kača, da se je zmučil pod njegovim sojem z vseh strani in ko je zavozil v Kranj, je moral kres na Joštu še zmeraj svetiti. Mogoče je blestel tako dolgo, da je njegovemu ljubljencu na pokopališču pri Sv. Križu ugasnila lučka na grobu, ki je zažgala te plamenice po vsej njegovi zemlji.

Ko je vlak odpihal iz Kranja, se je prerival le še tod in tam skozi to bakljado. Pozna ura je bila in čim višje je vozil vlak, tem bolj je ujemal je še žareče oglje in ga najbrž skušal kot veseli vasovalec, ki je naše Gorenjce ujel pri njihovem praznovanju, počasi gasiti, češ da tem dobrim poštenim korenjakom ne bo škode in nezgod. Gorenjci pa so mu še daleč tja v pozno noč po gorenjskem raztegnili to žarečo preprogo.

Ko sem ugasnil luč v oddelku, sem si mislil, da bo najboljše, če to veselje in lepoto uživam sam zase. Ko sem se sklonil ob okno, sem videl, da je ves vagon teman in da vsi potniki na isti način opazujejo to edinstveno bakljado, ki jo s svojimi kresovi znajo prirediti samo naši slovenski kmetje tedaj, kadar slave svoj praznik in tiste ljudi, ki jih imajo radi in jim zaupajo.

Veličasten kres na Šišenskem vrhu

Ljubljana, 30. maja.

Enako kakor kres na Gradu, o katerem smo poročali že v naši snočnji drugi izdaji, je uspel tudi kres na šišenskem vrhu, ki ga je priredila mladina iz Spodnje in Zgornje Šiške. Malo pred devetimi je zanetila mogočno grmado, ki je bila daleč vidna. Veliko množico ljudi je nagovoril obč. svetnik g. Borštnar ter jo navduševal za naše stare narodne ideale in za zvestobo voditelju dr. Korošcu. Množica mu je burno pritrjevala. Šišenski fantje so prižigali rakete, vsa mladina pa je pela domoljubne pesmi. Šišenski kres je bil še bolj viden daleč naokrog kakor grajski, ker okoli Šišenskega hriba ni bilo tanke meglice kakor okoli Gradu.

Najlepši razgled z Barja

V soboto zvečer so bili med Ljubljančani še najbolj srečni Barjani. Sicer je mogel marsikdo, kdor je imel dobre oči, skozi meglo nad ljubljanskim mestom še približno ugotoviti, kje gori na bližnjih hribih kres, težko pa je bilo videti kresove na planinah. Nemogoč pa je bil pogled z Gradu proti Barju. Prebivalci Dolenjske ceste in Barja pa so občudovali v mraku in pozneje veličastne kresove, ki so goreli na Krimu in na vseh neštetih vrhovih krimskega pogorja. Z Barja je bil viden tudi šišenski kres, kres na Gradu, žarjenje kresa na severni strani Golovca in pa seveda krasen kres nad Rakovnikom. Barjani sami nimajo nobenega griča zato pa so zažgali mogočno grmado sredi polja, ki je bila tudi daleč naokrog vidna.

Tudi Posavci nam pripovedujejo da so videli mnogo več kresov kakor Ljubljančani, ker na Posavju snoči ni bilo skoraj nobene megle. Poročila še prihajajo in že sedaj moremo sklepati o veličastni manifestaciji vse Slovenije, ki je bila na najbolj viden način izražena s kresovi.

Dr. Korošec v Št. Vidu n. Ljubljano

Št. Vid nad Ljubljano je doživel svečan dan, da je ob sedanji spominski svečanosti imel v svoji sredini voditelje in udeležence znamenitega tabora, ki je v tem kraju zbral ljudi pred dvajsetimi leti, da izrazijo in izpovedo svojo neomajno voljo in hotenje za uveljavljanje velike misli slovenskega naroda. Zdaj je ta misel prejela ponovno potrdilo in okrepilo v današnjih dneh. Kdor je šel danes skozi ta kraj, je že na zunaj videl slovesnost dneva, ko so z vseh hiš plapolale zastave, v mnogih oknih pa so bile z zelenjem ovite podobe dr. J. Ev. Kreka in dr. Antona Korošca. Mlaji pred cerkvijo so pričali, da so župnija in občina pripravljene na slovesen praznik, ki posega v samo osrčje narodne duše in njeno življenje. S prve slovenske gimnazije, ki jo je postavil dr. A. B. Jeglič, z zavoda sv. Stanislava, sta bili daleč vidni dve veliki zastavi.

V tihi ulici pri kolodvoru so se že zgodaj popoldne začeli zbirati vsi, ki so potem razvili krasen sprevod skoz bližnjo okolico in sam Št. Vid. Na čelu vseh je bila konjenica slovenskih fantov v narodnih nošah, za njimi so vozili kolesarji z okrašenimi in s trobojnico povitimi kolesi, ki jim je sledila mladina osnovne in meščanske šole pod vodstvom svojega učiteljstva. Godba »Sora« iz Svetja je pod vodstvom g. Dolinarja igrala narodne koračnice, za njo so se ponosno povzdigovale tri društvene zastave. Močan zbor so tvorili predstavniki javnosti z g. dekanom **Zabretom** na čelu, ki je bil v družbi predsednika JRZ Antona **Briškega**, župana Karla **Erjavca**, **dr. Bajca** in mnogih gg. profesorjev šentviške gimnazije. Posebno skupino so tvorili udeleženci tabora pred dvajsetimi leti. Veliko pozornost so vzbujale lepe simbolne skupine v šestih oddelkih: polje - vinograd - gora - morje - ruda - kupčija. V pestrem sijaju so se vrstili dekleta s klasjem in mlatiči, dekleta z grozdi, planinci v polni opremi, planšarice in smučarji, otroci v mornariških oblekah, rudarji in na koncu obrtniki s svojimi simboli. Sprevod so zaključevali udeleženci v slovenskih narodnih nošah na vozovih, sledilo pa jim je še številno ostalo občinstvo. Vzkliki in vriski, glasba in harmonike so večali navdušenje in radostno razpoloženje, ko se je sprevod pomikal po cestah, kjer so mu odzdravljali premnogi v špalirju.

Sprevod se še ni vrnil s svojega obhoda, ko se je množica pred cerkvijo in društvenim domom nenadno razgibala in so radostni klici zadoneli skoz vas: Živijo slovenski narodni voditelji! Roke so mahale v pozdrav, vzkliki so se množili, med ljudstvom pa je prišel dr. Anton Korošec v spremstvu bana dr. Natlačena in predsednika Prosvetne zveze dr. Lukmana. Vihar navdušenja se je sprožil in se do zadnjega ni mogel več pomiriti, saj je presenečenje bilo preveliko in prav nič pričakovano.

Nov vrelec navdušenja in viharne manifestacije slovenskemu voditelju se je združil z množico, ko se je vrnil sprevod in je društveni dom sprejel dr. Korošca pod svojo streho. Okrašena dvorana je bila premajhna, da bi mogla sprejeti vse, ki so hoteli prisostvovati svečani akademiji. Ko so utihnili zvoki himne slovenskih fantov, je med silnim navdušenjem vse dvorane, ki je neprestano klicala dr. Korošcu, stopil na oder g. dekan Zabret ter se v imenu vseh zahvalil našemu voditelju, da je osebno prišel na slavje. Odgovoril je dr. Korošec s sledečimi besedami:

Nagovor dr. Korošca

Pozdravljam vas in zahvaljujem se vam za sprejem. Razumeli pa boste, da se moram tudi že posloviti zaradi odhoda v Stično. Ob tej priliki se je treba namreč pokloniti nadškofu dr. A. B. Jegliču. Nadaljujte svoje slavje, navzemite se navdušenja za ideale slovenskega naroda, ki jih ima od zdavnaj. Ti ideali so, da v tej državi dosežemo največjo srečo, največje blagostanje in najvišji napredek. K temu nam Bog pomagaj!

Viharno pozdravljen je dr. Korošec zapustil dvorano s svojim spremstvom in val navdušenja se je še dolgo prelival v prostoru. Potem je župan Karel Erjavec opomnil prisotne na tvorce majniške deklaracije: dr. J. E. Kreka, dr. A. B. Jegliča in dr. A. Korošca, ter prečital vdanostno brzojavko nadškofu Jegliču. Krasna deklamacija silne in udarne pesmi, ki je v svojih besedah zajela vso slovensko narodno bolečino in veličala dr. Kreka, je dala novih pobud navdušenemu klicanju. Prav tako je vplival nastop dekliškega zbora v narodnih nošah, ki je izvajal simbolne igre ob pesmi »Slovensko dekle«.

Potem je imel svoj slavnostni govor g. dekan Zabret. Očrtal je splošni položaj Slovencev v bivši Avstriji, kakor ga je v svojem članku orisala »Straža v viharju«. Podčrtal je borbo Slovanov za osvoboditev, razmere v dunajskem parlamentu, okolnosti, v katerih so živeli slovenski možje in njih žene ter razvoj, ki je privedel do majniške deklaracije. Na koncu je pripovedoval iz lastnih spominov, zlasti o pogovorih z dr. J. E. Krekom ter končal svoj vzneseni govor z besedami nemškega škofa: **Stojmo pokonci, vzdržimo in molimo, pa bo rešitev naša!**

Veličastno slavje je zaključilo petje moškega in mešanega zbora, ki je izvajal slovenske in med njimi koroške narodne pesmi. Polna silnega navdušenja se je množica počasi razhajala v znova prebujeni veri v dobro in srečno prihodnjost našega naroda.

Slovenski profesorji za svoje pravice

Ljubljana, 30. maja.

Ko je slovenski narod danes dopoldne manifestiral za majniško deklaracijo, so slovenski profesorji zborovali v lepi dvorani Trgovskega doma, da dvignejo svoj odločen glas za izboljšanje materialnega in s tem moralno-socialnega svojega položaja. Zbor je potekel v najlepšem miru in globoki harmoniji. Sekcija Jugoslovanskega profesorskega društva v Ljubljani je danes polagala svoj račun o delovanju odbora v preteklem letu. Udeležba je bila prav lepa. Navzoči so bili v večjem številu zastopniki vseh slovenskih gimnazij. Najprej je občni zbor izvolil skupščinsko predsedstvo, in sicer prof. dr. Ad. Pečovnika iz Maribora za predsednika, kot člana prezidija pa profesorja g. Verbiča in g. Milana Šerka, a kot tajnike profesorje gg. Urankarja, Sivca in Šušteršiča. Predsednik dr. Pečovnik je nato pozdravil navzoče in vodil povsem stvarno zborovanje, ki je trajalo dobre 3 ure. Z navdušenjem sta bili sprejeti vdanostni brzojavki Nj. Vel. kralju Petru II. in kraljevim namestnikom, dalje pozdravne brzojavke ministrskemu predsedniku, prosvetnemu ministru, g. banu in drugim. Zahvalno pismo je bilo z bora poslano inšpektorju prosvetnega ministrstva dr. Leskovšku, ki se je vedno z odločnostjo in veliko požrtvovalnostjo zavzemal za pravice naših profesorjev. Staremu vzgojitelju in šolniku dr. Jožetu Debevcu je zbor pismeno čestital k njegovi 70 letnici rojstva. Predsednik se je nato v toplih besedah spominjal umrlih stanovskih tovarišev in tovarišic, tako ravnatelja Josipa Mazija, dr. Ivana Arnejca, dr. Ljudevita Pivka in te dni tragično umrle profesorice dr. Vere Dostal-Novakove.

Inšpektor g. Ferjan je občni zbor pozdravil v imenu odsotnega načelnika prosvetnega oddelka g. Sušnika, poudarjajoč veliko važnost krepke stanovske organizacije.

Predsednik ljubljanske sekcije prof. g. Fran Grafenauer je nato podal daljše poročilo o delovanju sekcijskega odbora, katero je bilo že prej tiskano razdeljeno med vse člane. Poročilo zlasti poudarja, da je bila po dolgih peripetijah reaktivirana večina tovarišev, a še niso vsi. Reaktiviranim pa ni všteta doba od 1932. do 1936. v skupino in pokojnino, kot je to običajno pri drugih strokah. Nerešeno je še tudi vprašanje filozofskih absolventov, čeprav se še občuti pomanjkanje učnih moči na srednjih šolah. Pri vsem svojem delu smo dobili močno oporo in popolno razumevanje naših zahtev pri prosvetnem oddelku banske uprave in pri banovinskem odboru. Po dolgih letih smo bili letos prvič javno ocenjeni.

G. predsednik je nato v podrobnostih poročal o delovanju sekcije. S ciklom rednih mesečnih predavanj je društvo opozorilo javnost na težke razmere, vladajoče na srednjih šolah. Vedno je društvo opozarjalo merodajne faktorje na kričeče krivice in pomanjkljivosti v prosvetni politiki, ni bilo mogoče odpomoči pomanjkanju učnih moči, niti ne rešiti pravične ureditve napredovanja, kajti lani je čakalo na napredovanje do 800 profesorjev, ta krivica je tembolj skeleča, ko vidimo, da napredujejo drugi uradniki, samo profesorji ne. Potrebna je uzakonitev novele k zakonu o srednjih šolah.

Naše gmotno stanje je obupno, je težko predvsem za začetnike. Začetna plača, ki je poniževalna za inteligenta, ne zadostuje niti za bori življenjski obstoj. Prava katastrofa grozi tistim, ki jih preganja bolezen.

Predložena so bila dalje kratka poročila ostalih funkcionarjev, tako tajnika g. Pavla Urankarja, blagajnika dr. Frana Novaka in drugih.

Sledila so poročila, ki so bila vsa osredotočena na edino vprašanje, namreč na ureditev gmotnega vprašanja srednješolskih profesorjev. Zborovalci so dvignili svoj obupen glas in se obračajo na vso javnost, da jih podpre v njih stremljenjih in v borbi za izboljšanje socialnega in gmotnega položaja. Prvi je podal prof. Stopar svoje poročilo o stanju starejših profesorjev. »Danes stojimo na razvalinah svojih nad in upov,« je vzkliknil gosp. profesor, »vsi znaki pa kažejo, da se položaj profesorskega stanu še ne bo izboljšal v bližnji bodočnosti. So momenti, ki morejo omajati njih idealizem. Doživeli smo štiri redukcije plač, dobili kuluk, službena doba se je zvišala od 30 na 35 let, pokojninski prejemki pa znižali na 95%. Skeleča rana so tudi napredovanja, ki so zadnja leta zastala.«

Med njegovim referatom je prispel na zborovanje predsednik glavne uprave prof. Radoje Knežević iz Belgrada, ki je bil navdušeno pozdravljen.

Kričečo sliko o gmotnem stanju profesorjev je podal tudi prof. Kolarič. Asistentom se sploh njih leta na univerzi ne štejejo v profesorsko službo, ker stoje odločilni faktorji na stališču: univerzitetna služba sploh ni državna služba, ker so univerze avtonomne. Prof. Štrukelj je opisal položaj mlajše generacije. Prof. Niko Kuret pa je poročal o položaju reduciranih tovarišev. Borba za njih pravice še ni končana. Pri reaktivaciji pa se jim ne štejejo leta odpustitve v službo. Potrebno je, da se jim povrne materijalna škoda. Katehet gosp. Pavlin je poročal o položaju srednješolskih katehetov. Treba je, da se jim dušnopastirska služba prizna v službena leta. Prof. Juš Kozak je predložil po predsedniku gosp. Grafenauerju referat o ureditvi nagrad. Profesorjem naj se priznajo nagrade za izpite in ekskurzije.

Predsednik glavne uprave prof. Knežević je podal daljše poročilo o delovanju glavnega odbora v borbi za izboljšanjem gmotnega položaja, kar je zbor sprejel z odobravanjem.

Prof. Mirko Adlešič je nato prečital daljšo resolucijo, v kateri so bile kratke precizirane vse zahteve srednješolskih profesorjev. Razvila se je kratka, dostojna debata o referatih.

Občni zbor je nato soglasno izrekel zaupnico stari upravi. Z velikim odobravanjem je bila dalje sprejeta resolucija, ki vsebuje do 15 točk in se v bistvu nanaša na zahteve glede izboljšanja gmotnega položaja srednješolskih profesorjev.

Soglasno in z odobravanjem je bil pri volitvah izvoljen ponovno za predsednika prof. gosp. Fran Grafenauer, za podpredsednika pa prof. dr. Pečovnik iz Maribora. Sicer je bil v glavnem izvoljen stari odbor. Zbor je bil mirno in dostojno zaključen ob 13.30.

Kulturni boj v Nemčiji

Göbbelsov strel je šel daleč mimo cilja

Rim, 30. maja. AA. V svoji poletni rezidenci Castel Gandolfu je papež sprejel skupino kovinarjev iz Porenja. V svojem govoru, s katerimi je sprejel nemške delavce, je dejal med drugim:

Posebno sem srečen, da vidim tu drago deco, ki prihaja z doma velike krščanske družine, pri kateri se pojavljajo težki dogodki. Papež je opozoril na to, da je že večkrat posredoval in branil krščanski duh in krščansko družino in družbo. Nadejati se je treba, da bo krščansko življenje v tej družini končno vendarle zares zaščiteno.

„Göbbelsov strel“

Dunaj, 30. majnika, TG. Tukajšnja »Reichspost« objavlja poseben dopis iz Monakovega, v katerem zavzema stališče do najnovejšega izbruha nemškega propagandnega ministra Göbbelsa proti katoliški cerkvi v javnem govoru v petek zvečer, ki so ga prenašale vse nemške radiopostaje. Monakovski dopisnik pravi, da je že danes jasno, da je tudi ta strel, ki priča, da postaja nemška vlada nervozna, šel daleč mimo cilja. Če je dr. Göbbels hotel braniti nemško sodstvo, v katerega svetovna javnost nima nobene vere, potem je temu namenu slabo služil, če je zagrozil, da bo nemška vlada poklicala par škofov pred sodišče ter na nje pritisnila, da bodo pod prisego morali dati odgovor na gotova vprašanja. Kakšno mora biti sodstvo v Nemčiji, ki je orodje vladnega pritiska. Tudi Göbbelsov nečloveški izbruh proti katoliški cerkvi v zvezi z nenravnostnimi procesi proti nekaterim duhovnikom sveta ne bo prepričal, da je nemški narod zdrav, ampak ga bo prepričal, da je ravno pod vodstvom narodnosocialističnega režima zapadel najhujšim zablodam. Svetovno javno mnenje je imelo že večkrat priložnost poslušati razne grdobije o moralnem življenju nemškega naroda. Spomnimo se samo na imena Eulenburg in Röhm in na knjigo »Iz neke majhne posadke«. Svetovna javnost Göbbelsu ne bo verjela, da je ravno katoliška duhovščina in katoliško redovništvo tisto, ki je zapadlo takšnim zablodam, ker je od drugih virov poučena, kako je v dejanju. S tem, da Göbbels umazanije nemškega naroda razpečava po vsem svetu, je škodoval sebi, svojemu režimu in ugledu nemškega naroda. V pametnih nemških krogih se tudi sprašujejo, če je današnja Nemčija zares tako močna in tako srečna, da se ji splača stopiti v odprto borbo z uslanovo, ki šteje 400 milijonov nevklonljivih pristašev po vsem svetu. Strel je mimo šel. Göbbelsovo blatenje je katoliško fronto v Nemčiji še bolj utrdilo in po njegovem petkovem izbruhu lahko rečemo, da se je položaj katoliške cerkve v Nemčiji izboljšal, ker je fronta postala bolj trdna in bolj odporna. V političnih krogih se tudi sprašujejo, kaj neki se je moralo zgoditi pri najvišjih vodilnih mestih režima, da so v toliki meri popustili živci in da iz ust nemških ministrov ne govori več državniška modrost, marveč sproščena strast, ki dere v slepo, ki dere v noč...

Berlin, 30. maja, h. Notranji minister dr. Erick je na nekem delnem kongresu svoje stranke izjavil, **da nemška vlada nikakor ne bo popustila v borbi proti katoliški Cerkvi.** Ob koncu svojega govora je opozoril katoliške cerkvene dostojanstvenike, naj sami poiščejo temelje za sporazum med državo in Cerkvijo.

Rdeče bombe na nemške in italijanske bojne ladje

Mednarodna napetost okrog Španije narašča

London, 30. maja. TG. Reuter poroča nove podrobnosti o napetosti, ki je nenadoma nastala vsled tega, **ker so rdeča letala obstreljevala italijanske in nemške bojne ladje, ki opravljajo nadzorno službo ob obalah Španije. Rdeča letala so predvsem napadla mesto Palma na Malorci ter so bombardirala tudi v luki zasidrane italijanske bojne ladje. Italijanski veleposlanik v Londonu grof Grandi je takoj vložil oster protest proti tej kršitvi mednarodnega dogovora, da so nadzorne ladje varne pred napadi obeh strank v španski državljanski vojni. Bombe iz rdečih letal so zadele bojno ladjo »Barletta« ter ubile 6 pomorskih častnikov, kapetana in veliko število posadke pa ranile.**

Rdeča vlada v Valenciji je Italiji odgovorila, da italijanske ladje nimajo nobene pravice nadzorovati obale balearskih otokov in je njihova prisotnost v luki Palma di Malorca nepotrebna.

Takoj za italijanskim protestom je prišel tudi **nemški protest**, ki pravi, **da so rdeča letala metala bombe tudi na nemške bojne ladje, ki so bile daleč izven luke v Palmi na visokem morju. Nemški protest pravi, da je poveljstvo nemškega brodovja izdalo povelje, naj pri prvi obnovitvi podobnega napada nemška mornarica na licu mesta obračuna z zločinci. Treba se je zahvaliti samo hladnim živcem nemškega poveljnika, da nemški topovi že niso začeli streljati.**

Iz Rima prihajajo poročila, da je obmetavanje italijanskih bojnih ladij z bombami od strani rdečih letal vzbudilo silno ogorčenje. Italijanska vlada je sklenila, da bo v bodoče na primeren način odgovorila na tako bedasta izzivanja rdečega armadnega vodstva v Španiji.

Napetost je silno narasla okrog Španije in zadostuje samo ponovitev takšne neprevidnosti, pa se bodo oglasili topovi inozemskih brodovij, topovi, ki lahko oznanjajo začetek novih mednarodnih zapletljajev v Španiji.

Davi sta bila med poveljnikom nemške eskadre na Sredozemskem morju in ministrstvom za narodno obrambo v Valenciji izmenjava dva radiograma:

Vojnemu poveljstvu v Valenciji. V poslednjih dneh so letala po vaši odredbi večkrat preletela nemške vojne ladje, ki opravljajo svojo nalogo v kontrolni coni, z namenom, da bi jih napadli. Tako približevanje letal k vojnim ladjam drugih držav je v nasprotju z mednarodnimi običaji. Zato vas prosimo, da prepoveste polete nad nemškimi vojnimi ladjami. V primeru, da bi se to ponovilo, smo izdali odredbo, da se izpeljejo odgovarjajoči protiukrepi. Podpisan: Kontreadmiral Fessel, poveljnik nemških pomorskih sil v španskih vodah.

Ministrstvo narodne obrambe je odgovorilo poveljniku nemških vojnih ladji takole: Ni točno, da bi napadli tuje vojne ladje, ki opravljajo nadzorstvo v španskih vodah. Ako se kontrola opravlja na mestih, ki so z določeno dolžino oddaljena od obale, kakor je to odredil nevtralnostni odbor, se tuje vojne ladje ne izpostavljajo nobeni nevarnosti od strani našega letalstva in naše vojne mornarice. Ni pa mogoče dati nikakega jamstva, da se tuje vojne ladje zasidrajo brez vsakega povoda v lukah, ki so središče delovanja upornikov, proti katerem se zakonita španska vlada mora boriti.

Barcelona, 30. maja, b. Včeraj so nacionalistična letala 15 minut silno bombardirala Barcelono. Na mesto je padlo nad 200 bomb velikega kalibra. To so bile večinoma zažigalne bombe. Letala so spustila na mesto tudi deset zračnih torpedov. Ubitih je bilo 116 oseb, 150 pa ranjenih. Prebivalstvo je v paniki bežalo v skrivališča pod zemljo in v predore podzemeljske železnice. Največ je bilo žrtev v štirinadstropnih hišah, ki so bile v trenutku popolnoma porušene. Računa se, da so včeraj nacionalisti vrgli na Barcelono okoli 100 ton hudih eksplozivnih sredstev. Takoj so zaplamteli številni požari.

Včeraj so se tudi začele borbe na osrednjem bojišču, in sicer na cesti proti Aravaci, posebno borba topov je bila huda. V odseku Carabancel so nacionalisti poskušali osvojiti nekoliko postojank. Ob Estramaduri je močno strejalo republikansko topništvo.

Na severnem bojišču je položaj nespremenjen Obe strani se pripravljata na hudo borbo.

Republika anarhistov v Barbastro

Pariz, 30. maja. TG. Iz Perpignana poročajo, **da so katalonski anarhisti po dolgotrajnih bojih s socialističnimi in republikanskimi pristaši kakor tudi s katalonsko redno vojsko zasedli Barbastro ter tamkaj ustanovili svojo »anarhistično republiko«, ki obsega zgolj mesto in bližnjo okolico. Vsa nepremična lastnina je bila razlaščena. Anarhistična vlada je uvedla tudi prisilno oddajo premoženja. Veliko število pristašev marksistične in republikanske stranke je bilo ustreljeno. Katalonska generalidad je poslala močnejše vojaške oddelke v Barbastro, da vspostavijo zakonitost, a še ni znano, kakšen je končni uspeh. V Perpignan so prišla samo poročila, da so se med katalonskimi četami in anarhisti razvili srditi boji že pred Barbastro in da še trajajo.**

Sveti oče osemdesetletnik

Danes, dne 31. majnika, bo sveti oče Pij XI. v zatišju Castel Gandolfa obhajal svoj rojstni dan. Stopil bo v 81. leto svojega življenja. Nobenih slovesnosti ne bo pri tej priložnosti. Pač pa prihajajo v Vatikan z vseh delov sveta vdanostne izjave katoličanov, ki pošiljajo svetemu očetu zagotovila, da bodo zanj molili, da bi varno in krepko vodil usodo Cerkve in katoličanov. Današnji dan bo praznik vesoljnega katoličanstva kakor tudi praznik vseh onih, ki so dobre volje in imajo razumevanje za veličino ideje, ki je zapisana na zastavi, ki jo nad vsem svetom tako slavno dviga 80 letni papež Pij XI.

Jagoda umorjen?

London, 30. maja. TG. **»Daily Mail« poroča iz Moskve, da je bil Jagoda umorjen v zdravilišču, v katerem se je nahajal in kamor so ga prepeljali iz zaporov Lubjanke. Umoril ga je baje osebno njegov naslednik na čelu tajne policije komisar Ježov. Ježov je najprej svetoval Jagodi, naj napravi samomor, toda ko je Jagoda to odklonil, je sedanji šef boljševiške tajne policije takoj potegnil revolver in ga ustrelil.**

Železniška nesreča pri Pragerskem

Med postajama Sv. Lovren in Pragersko, v bližini vasi Stražgojnci se je pripetila sinoči ob 22.10 železniška nesreča, ki je povzročila veliko materialno škodo. Nesreča s je pripetila tovornemu vlaku št. 1153, ki je prihajal iz Madžarske. Na madžarskem vagonu, ki je bil naložen s konzervami za Italijo, je počila prednja os ter je vagon iztiril. Potegnil pa je za seboj še šest vozov, in sicer nekaj navadnih tovornih vagonov. Vsi so se prevrnili in razbili, tako da je bilo vse skupaj kup razvalin. Na iztirjenih vagonih se je nahajal zavirač Kotnik, kateremu je še uspelo, da se je z drznim skokom rešil na varno ter si tako otel življenje. Proga je bila v dolžini 100 m razdrta. Zaradi tega se je danes dopoldne vršil potniški promet na tej progi s prestopanjem, oba brzovlaka, ki sta prispela iz Madžarske, pa je železnica napotila po rezervni progi Čakovec, Varaždin, Zaprešič. S popravljanjem proge se je pričelo že ponoči ter je bila danes opoldne zopet spravljena v red, da se je promet lahko normalno razvijal. Danes dopoldne je prispela na Pragersko tudi komisija, ki bo ugotovila vzrok nesreč ter ocenila škodo.

Rast Katoliške cerkve v USA

21 milijonov vernikov — 18.526 cerkva

Dva in pol milijona šolarjev

Newyork, 30. majnika. TG. Tukaj je izšla uradna statistična knjiga katoliške cerkve, v kateri se nahajajo vsi podrobnostni podatki o življenju katoliške cerkve v Zedinjenih državah Srednje Amerike. Iz knjige izhaja, da je število katoličanov v letu 1936 naraslo za 436.081 oseb in da znaša sedaj že 21 milijonov 134 živečih katoličanov (na koncu leta 1936). Od leta 1916 — torej v 20 letih — je število katoličanov naraslo za cela 2 milijona en tisoč duš. Na koncu leta 1936 je bilo po Zedinjenih državah vsega skupaj 18.526 katoliških cerkva, torej 178 več, kot prejšnje leto. Število katoliških srednješolskih in visokošolskih zavodov za fante je od 191 naraslo na 199, število podobnih zavodov za dekleta pa od 661 na 669. V višjih, to se pravi srednjih in visokih šolah, je bilo vsega skupaj 207.767 katoliških dijakov in dijakinj, medtem ko je obiskovalo katoliške osnovne šole vsega skupaj 2 milijona 170.165 šolarjev.

Dobri poznavalci razmer v Zedinjenih državah pravijo, da ima napredek katoliške cerkve svoje vzroke v naraščajočem ugledu katoliške cerkve. Široke plasti ameriškega naroda, med njimi politično in gospodarsko razumništvo, vidijo v katoliški cerkvi edinega branitelja kulture in države pred boljševizmom. Tudi tolovajsko preganjanje katoliške cerkve v Nemčiji je mnogo pripomoglo k temu, da je ameriško ljudstvo še bolj vzljubilo katoliško cerkev, čeravno je nemška propaganda vse storila, da to prepreči.

(Dodati je treba, da državne verske statistike v Ameriki ni in da torej omenjena katoliška cerkvena statistika navaja samo one katoličane, ki so kot takšni v katoliških župnijah vpisani in se kolikor toliko udeležujejo cerkvenega življenja v župniji. Katoličanov, ki so samo krščeni, a se za versko življenje ne brigajo, statistika ne objema.)

Belgrad, 30. maja. m. V palači društva Gaires Osman Džikić je bila danes slovesno odkrita plošča pokojnemu kralju Aleksandru.

Nedeljski sport

Vožnja kolesarjev po Hrvatski in Sloveniji

Prvi Prosenik (HKB, Zagreb) 17 : 22,6
Drugi Ljubljančan Gartner

Maribor, 29. maja.

Iz Celja so odšli izpred znane gostilne Svetl, kjer jim je dal znak za start g. Fajst Mirko. Na progi do Maribora je imel defekt Rozman na prestavi. Ko je kolo popravil je kmalu ostale dohitel. V Mariboru so jih pričakovali navdušeni športniki s funkcijonarji domačih športnih društev. Cilj je bil pred stadionom Železničarja.

Izid te etape je naslednji:

1. Prosenik Avgust 1.50.52; 2. Gartner, Grgac, Davidovič za pol dolžine kolesa; 3. Rozman in Pokupec v času 1.52.20; 4. sledili so Ormuž, Pavličič v času 1.59.25, dalje Tkalčič, Fiket, Migalić 2.10.17.

Zmagal je na etapi Ljubljana-Maribor Prosenik v času 4.33.56, Gartner in Davidovič sta dospela v istem času. Četrti je Rozman 4.35.44. 5. Pokupec isti čas. Sledijo Ormuž, Pavličič, Tkalčič, Migalić, Grgac v času 4.35.56.

Končni placement dveh etap Zagreb-Ljubljana in Ljubljana-Maribor je sledeč:

Amaterji: 1. Prosenik 11.10; Gartner 11.10.49 4 petine; Ormuž 11.33.17; Rozman 11.37.21; Pavličič 11.43.36; Davidovič 11.47.02 2 petine; Pokupec 11.48.30, Migalič 12.14.20; Tkalčič 12.31.06. Vsi ti so vozili mnogo boljše od določenega časa za izpadanje in pravice do nadaljne vožnje, ki je znašal 13.24.59.

Zagreb, 30. maja.

Danes zjutraj je bil v Mariboru start točno ob 8 pred stadionom Železničarja. Znak za odhod je dal zastopnik mariborskega župana g. inž. Ivan Lah. Kolesarji so takoj odvozili proti Ptuju. Malo pred Slovenjo vasjo je imel Davidovič defekt in je nekoliko zaostal. V vasi pa jih je že dohitel. 20 km od Maribora je imel defekt Varaždinec Pavličič. Pred Ptujem vodi skupino Rozman. V samem Ptuju je Kolesarsko društvo »Zvonček« velikopotezno organiziralo vožnjo skozi mesto. Kolesarji povečajo nato hitrost in vozijo s 36 km na uro. Pri vasi Bukovici je dohitel kolesarje Pavličič. Pri Petrijancu pred Varaždinom je imel defekt Ljubljančan Kačič. V Varaždinu je organiziral sprejem VKB in na cilju je bilo nad 1500 gledalcev. Privozilo je na cilj vseh enajst dirkačev, in sicer v času: 1. Rozman (Železničar, Maribor) 2:16.37; 2. Gartner, isti čas; 3. Grgec 2:16.39 in dve petini; 4. Prosenik (HKB), isti čas. Najboljši Varaždinec Pavličič je dobil lep srebrn pokal, zmagovalca etape Rozman in Prosenik pa lepi marmornati plaketi. V Varaždinu je bilo tudi kosilo.

V Varaždinu je bil start točno ob 12. Tukaj so se dirkači razdelili na dve skupini, in sicer močnejši v prvo skupino, ki je nato vozila s hitrostjo 40 km na uro. Posebno vztrajno sta vozila Gartner in Prosenik, ki vodita z nezmanjšano hitrostjo naprej proti najtežjemu delu današnje proge, in sicer na visoki klanec Veternico. Z veliko hitrostjo vodita na vrh, navzdol pa se spustita s hitrostjo 60 km. Najboljši vozijo nato tudi po klancu Beli vrh pri Bistri v strnjeni vrsti. Pri klancu pred Podsusedom se odtrga Gartner in Prosenik, ki sta pri Sv. Nedelji že daleč naprej, tako da ju nihče več ne more dohiteti.

V Zagrebu je bil cilj na dirkališču v Miramaru. Tam je bila prirejena neka kolesarska tekma in vsi dirkači, ki so prišli na dirkališče, so morali prevoziti še pet krogov. Na dirkališču je bilo nad 2000 gledalcev.

Končni placement: 1. Prosenik (HKB, Zagreb) 17:22:06.6; 2. Gartner (Ljubljanica) 17:24:31.8; 3. Ormuž (Železničar, Zagreb) 18:07:48; 4. Rozman (Železničar, Maribor) 18:15:40; 5. Pavličič (Slavija, Varaždin) 18:17:44.2.

Med profesionalci je Grgec vozil isti čas kakor Prosenik, le na cilj je privozil za dolžino kolesa pred Prosenikom.

Ljubljana : Slavija 4 : 1 (1 : 0)

Največja borba je končana — Ljubljana ostane v ligi

Ljubljana, 30. maja.

Ko bi Ljubljan vse kolo v državnem prvenstvu tako zaigrala kakor danes, bi se pri današnjem srečanju s sarajevsko Slavijo borila za vrhunec, namesto za konec tabele. In vendar se je moralo naše moštvo kljub tako odlični igri, ki nam jo je serviralo zadnjo in današnjo nedeljo, boriti samo za obstanek v ligi. Videli smo prej dosti slabosti naše Ljubljane, videli smo pa tudi njene dobre strani, a vendar ne bo pretirano, če trdimo, da nam s tako igro še ni postregla. Še vselej so bile kake hibe v njenih vrstah, ki so ovirale njen uspeh, a danes, odnosno o današnji tekmi tega ne moremo trditi. Prav v vsakem igralcu moramo povedati najboljše, kajti vsi so nam zaigrali tako, kakor jih v celoti še nismo videli. Krivico bi delali vsakomur, če ga ne bi pohvalili. Odlikovali so se pa še prav posebno Pupo, ki je danes brez dvoma najboljši centerhalf v državi, dalje Slapar in Boncelj. Napad je danes izredno dobro funkcioniral in tudi Hassl, ki ni vajen levega krila, je zasedal v današnji igri polnovrednega moža. Notranji trio, ki so ga tvorili Lah, Pepček in Grintal je pa funkcioniral kakor po »žnorci«. Nekaj zastreljanih bomb niti malo ni zmanjšalo izrednega vtisa, ki ga je napravila ta trojica na vse gledalce. Janežič na desnem krilu, vreden njihov drug, je bil danes precej nad svojo običajno formo. Ozadje pridno in uspešno kakor vedno; Logar sicer ni imel dosti dela, v kolikor pa je moral intervenirali, pa je moral ubraniti nevarne strele. Šiška miren, skoraj bi rekli flegmatičen, je vedno na svojem mestu in je brezobzirno čistil pred svojim svetiščem. Bertoncelj I priden in agilen, kakor smo ga vajeni videti pri njegovih težkih tekmah, je tudi danes doprinesel svoj obulus k tako odličnemu uspehu.

Skratka: Ljubljana nam je predvedla igro, s katero je napravila največjo reklamo ne samo za svoje barve, ampak za ves slovenski nogomet. Še več. Ona nam je z današnjo zmago priborila obstanek v ligi, kar je za ves naš nogomet in za njegov napredek izredne važnosti. Kajti razne zakulisne borbe in pa nogometna politika sta preveč prozorno stremeli za tem, da izrine našega zastopnika iz najvažnejših tekem v državi, iz drž. lige prvenstva. Z današnjo zmago so naši fantje vsem prizadetim temeljito prečrtali račune in marsikateri nasprotnik našega ligaša bo moral pač ugrizniti kislo jabolko in se sprijazniti z mislijo, da nas ni tako lahko mogoče izriniti iz prvenstvenega tekmovanja. Kocka je padla — zmaga je naša in s tem tudi gotov obstanek v ligi.

Kaj pa Slavija? Vsekakor trši nasprotnik kakor Concordia. In ker so bili tudi naši danes ‘ɐʌɐʎ ʎɐʌɐʇsɐ ɔo ɹɐʌɐʎɐʌɐʇsɐ ɔo ʎoʃ ʇɹ ʇod ʇɹ so jo dobesedno pregazili. Seveda bi pa tudi današnjim gostom delali krivico, če jim ne bi hoteli priznati tega, česar so zmožni in kar so nam danes pokazali, četudi ni bilo dosti. Veliko o njih z ozirom na današnjo igro ni povedati, toda nikakor ne smemo prezreti beka Zagorca, dalje vratarja, ki je nekaj težkih bomb ubranil in končno notranjega tria v napadu. Niso slabi tehničarji in njihova hitra in precizna kombinacija je nevarno ogrožala domača vrata, četudi zelo poredkoma. Toda premoč domačih, njihova požrtvovalnost in volja do zmage, do gotove zmage, jim je prekrižala vse načrte.

Italijanskemu sodniku g. Dattilu iz Rima sta se točno ob 5. predstavili moštvi v naslednjih postavah:

Ljubljana: Logar - Šiška, Bertoncelj I - Slapar, Pupo, Boncelj-Janežič, Lah, Pepček, Grintal, Hassl.

Slavija (S.): Kostulovič-Zagorac, Pavlič-Marjanovič, Djurovič, Kranje-Manola, Vidovič, Dugonjič, Kalender, Matehalo.

O tekmi sami, ki je bila vseskozi izredno napeta, lepa in zanimiva, bi bilo v glavnem povedati to, da je ves čas dominirala na igrišču in pred golom Ljubljana, izvzemši par redkih slučajev iz zadnjih 15 minut, ko so igralci Ljubljane vsled izčrpanosti popustili. Prvo polovico so imeli prvi udarec goste in igra se je od obojestranskega pritiska takoj odprla. V 6. min. Ljubljana ustvarja nevarne situacije pred golom Slavije, izgleda, da se vrši borba za življenje in smrt, toda žoga ne najde mreže. V 8. min. sledi zopet korner proti Slaviji, toda žoga ne gre v mrežo kakor bi bilo vse začarano. V 15. min. končno le pošlje Grintal usnje mimo vratarja gostov in postavi stanje 1:0 za Ljubljano. Ljubljana kar naprej pritiska, ker se zaveda, da z enim golom še ni izven nevarnosti. Toda prvi polčas je mogla izsiliti samo še dva kornerja proti Slaviji, ista pa istotako dva proti Ljubljani.

V drugem polčasu so otvorili igro domačo, ki so nastopali z istim elanom kakor v prvem delu. V 8. min. postavi Pepček 2:0, v 10. pa Lah 3:0 za Ljubljano. V 13. min. sledi korner proti Sl., ki stanja ne spremeni. V 30. min. diktira sodnik prosti strel proti Slaviji. Pupo strelja iz 17 m daljave, žoga se izmuzne vratarju gostov iz rok, Grintal jo pa potem pošlje v mrežo. Stanje 4:0 za Ljubljano. V 35. min. se posreči tudi gostom po Kranjcu zabiti edini gol. Odslej domači precej popuste in Sarajevčani izsilijo proti njim še tri kornerje in gigantska borba, za Ljubljano skoraj življenjskega pomena, se zaključi z lepo zmago v njen prid.

Tekmo je sodil dobro in zelo objektivno sodnik g. Dattilo iz Rima.

Gledalcev okrog 2500.

PREDTEKME:

Ljubljana (rez.) : Retje (Trbovlje) 2:0 (2:0).
Ljubljana (jun.) : Slovan (jun.) 7:1 (1:1).

Bask : BSK 3 : 1 (1 : 0)

Belgrad, 30. maja. m. Bask — BSK 3:1 (1:0). Pred 2500 gledalci se je ob lepem vremenu odigrala danes prvenstvena tekma med gornjima kluboma. Tekma sama ni bila važna za placement niti za BSK niti za Bask. Zaradi tega tudi ni bilo posebnega zanimanja. BSK je nastopil brez Marjanoviča, mesto katerega je igral njegov brat Nikola Marjanovič in napad ni dal tistega, kar bi moral podati. Bask je nastopil v isti postavi kot preteklo nedeljo proti Jugoslaviji. Njegovo moštvo je dalo lepo skupno igro, lepšo kakor moštvo bivšega državnega prvaka. V moštvu Baska je bil najboljši Matijas, ki je bil obenem tudi najboljši igralec te tekme. Tekmo je sodil precej slabo sodnik Ladič. Goli so padli v prvem polčasu v šesti minuti po Matijasu, v drugem polčasu pa zopet v šesti minuti po Čabriču. V 21. minuti je popravil Šurganja rezultat na 1:2, v 20. minuti pa je postavil Tomašević končni rezultat 3:1.

•

Zagreb, 30. maja. b. Gradjanski - Hajduk 1 : 1 (0 : 0).

Osijek, 30. maja. b. Hašk — Slavija (Osijek) 1 : 0 (0 : 0).

Dunaj, 30. maja. m. Sportklub — Wacker 3:2. Rapid — Admira 3:3. Libertas — Favorit 2:2. Avstrija — Lipsko 2:0.

Pariz, 30. maja. m. Bologna — Chochot 4 : 1.
Praga, 30. maja. m. Slavija — Phoebus 2 : 0.
Rim, 30. maja. m. Roma — Ambrosiana 2 : 0.
Milan, 30. maja. m. Milano — Genua 1:1.

Prvenstvo v nogometnem tekmovanju

Belgrad, 30. maja. m. Prvenstvo v nogometnem tekmovanju je končano. Ljubljana je dosegla s požrtvovalnostjo in se povzpela iz predzadnjega mesta na predzadnje pred Concordijo. Osiješka Slavija je nepričakovano izgubila proti Hašku ter je Hašk na ta način rešil Concordio in dosegel, da mora osiješka Slavija iz lige. V prvem delu tabele ni bistvenih sprememb. Edino Jugoslavija je padla na četrto mesto, njeno mesto pa je zasedel Hajduk.

Stanje točk v tabeli je sledeče: Gradjanski 28, BSK 21, Hajduk 21, Jugoslavija 21, Slavija (Sarajevo) 17, Bask 16, Hašk 16, **Ljubljana 15**, Concordija 13, Slavija (Osijek) 12.

Lahkoatletski miting srednješolcev

Ljubljana, 30. maja.

Včeraj in danes se je vršil lahkoatletski miting srednješolcev in prve in tretje realne gimnazije iz Ljubljane ter gimnazije iz Novega mesta, za katerega je vladalo zlasti med srednješolsko mladino veliko zanimanje. Poleg lahkoatletskega programa so tekmovali dijaki tudi v prostih vajah, in sicer vsak zavod s svojimi posebnimi vajami. Žal, da ni bil miting še obširnejši, kajti naši dijaki se bavijo še z raznimi drugimi telesnimi vajami kakor s telovadbo, plavanjem itd. Pa so že samo pri lahki atletiki ter odbojki pokazali naši srednješolci, da imajo v svojih vrstah prav dobre športnike, kajti nekateri rezultati so bili prav lepi. Morda bi kazalo prihodnje leto napraviti večji miting z obširnejšim programom in kar je prav tako važno: povabiti tudi druge zavode, ker se bo na ta način pokazala točna slika športa med našo srednješolsko mladino, na drugi strani bomo pa iz teh vrst dobili počasi oni kader naših tekmovalcev, ki bodo zastopali naše barve na državnih in mednarodnih tekmah.

Tekme so vodili srednješolski telovadni profesorji prav dobro in tudi organizacija je bila v redu. V naslednjem prinašamo rezulatte posameznih tekmovanj:

1. III. drž. real. gimn. Lj. 22.026,725 točk;
2. Novo mesto real. gimn. 20,785,750 točk;
3. I. drž. real. gimn. Lj. 20.499,425 točk.

Najboljši rezultat posameznih panog:

Krogla:

1. Kajfež (III. real. gimn.) 13,635 m;
2. Küssel (N. m.) 13,26 m;
3. Polšak (I. real. gimn.) 12,92 m;
4. Košir (N. m.) 12,85 m;
5. Kosec (III. real. gimn.) 12,72 m;
6. Černe (N. m.) 12,12 m.

Skok v daljavo:

1. Hočevar (N. m.) 5,80 m;
2. Kosec (III. real. gimn.) 5,78 m;
3. Zornada (I. real. gimn.) 5,63 m;
4. Erber (III. real. gimn.) 5,60 m;
5. Bratovž (II. real. gimn.) 5,58 m;
6. Kramaršič (I. real. gimn.) 5,48 m.

Kopje:

1. Vukšinič Dr. (N. m.) 46,70 m;
2. Černe (N. m.) 46,20 m;
3. Kajfež (III. real. gimn.) 43,38 m;
4. Košir (N. m.) 43,34 m;
5. Dular (III. real. gimn.) 42,67 m;
6. Kosec (III. real. gimn.) 41,21 m.

Skok v višino:

1. Bratovž (III.) 165 cm;
2. Pollak (III.) 165 cm;
3. Erber (III.) 165 cm;
4. Kosec (III.) 160 cm;
5. Kramaršič (I.) 160 cm;
6. Biber (I.) 155 cm;
7. Zornada (I.) 155 cm;
8. Černe (N. m.) 155 cm.

Tek na 100 m:

1. Polšak (I.) 12,0 sek.;
2. Vukšinič (N. m.) 12,1 sek.;
3. Černe (N. m.) 12,1 sek.

Najboljši v petoboju:

1. Kosec (III. real. gimn.) 2981,275 točk;
2. Černe (N. m.) 2896,350 točk;
3. Poljšak (I. real. gimn.) 2794,125 točk;
4. Erber (III. real. gimn.) 2665,800 točk;
5. Vukšinič (N. m.) 2624,200 točk;

Odbojka:

16 : 14 za III. real. gimn.

Lahkoatletski dvoboj Češkoslovaška : Jugoslavija

Zagreb, 30. maja.

Tek 200 m: 1) Hanč (Č.) 22,5, 2) Katalinič (J.) 23, 3) Skušek (J.) 23,2, 4) Jahoda (Č.) 23,6.

Tek 800 m: 1) Šale (Č.) 1.58, 2) Goršek (J.) 1.59,5, 3) Kratky (Č.) 2.06, 4) Gabršek (J.) 2.07.

Met diska: 1) Kleut (J.) 42.22, 2) Douda (Č.) 40.55, 3) dr. Narančič (J.) 40.34, 4) Knotek (Č.) 40.08.

Skok v daljavo: 1) Komanek (Č.) 6.96, 2) Vosolcobje (Č.) 6.92, 3) Dremil (J.) 6.68, 4) Požar (J.) 6.58.

Met kopja: 1) dr. Riest (Č.) 61.16, 2) dr. Mala (Č.) 57.58, 3) Markušič (J.) 55.09, 4) Šmajda (J.) 51.92 m.

Tek 5000 m: 1) Bivonka (Č.) 15.47, 2) Bručan (J.) 15.59.8, 3) Hošek (Č.) 16.35.4, 4) Starman (J.) 17.01.8.

Štafeta 4×400 m: 1) Češkoslovaška (Kratky—dr. Fischer—Šale—Rošicky) 3,27,6. 2) Jugoslavija (Skušek—Braum—Gaberšek—Pleteršek) 3.29,8.

Skok s palico: 1) Sloboda (Č.) in Bakov (J.) 3.60 m, 3) Hlavon 3.50, 4) Cvijetič 3.20 m.

Končni rezultat: Češkoslovaška je zmagala s 95,5 točkami napram 68,5, ki jih je dosegla Jugoslavija. Gostje se odpeljejo z nočnim vlakom domov.

Mariborski sport

Maribor, 30. maja.

Železničar, Maribor — Amater, Trbovlje 11 : 0 (7 : 0). Železničar si je s tem osvojil vse možne točke v prvenstvu, to je 12 točk.

Predtekma: rezerva Železničarja — rezerva Rapida 1 : 3 (0 : 1). Železničar je priredil tudi lahkoatletski izbirni meeting.

Celjski šport

Celje : Olimp 4 : 2 (2 : 1).

Celje, 30. maja.

Na igrišču v Gaberju sta gornja kluba tudi v Celju zaključila prvenstveno tekmovanje za LNP. Tudi današnjo tekmo so Celjani odločno dobili. Tekma je bila samo v prvem polčasu enakovredna, v drugem polčasu pa so Celjani absolutno dominirali in se je igralo izključno na Olimpovi polovici. Začetnega poleta v prvem polčasu Olimp ni mogel vzdržati, čeprav je prišel v vodstvo takoj v prvih sekundah. Celjani so kmalu izenačili, prešli v vodstvo ter v začetku drugega polčasa dosegli tri gole, kar je odločilo tudi usodo Olimpa, katerega igralci so sedaj popolnoma izgubili glavo. Do konca so bili Celjani v premoči in so po svoji igri zaslužili tudi boljši rezultat. Razen nekoliko nezanesljive obrambe v prvem polčasu so bili vsi ostali na svojih mestih, zlasti nevaren pa je bil napad. Sodil je zagrebški sodnik Višnič, ki je že v začetku igre zatrl obojestranski poskus surove igre

Konjske dirke v Ljutomeru

Na Telovo popoldne so se vršile na dirkališču v Cvenu pri Ljutomeru konjske dirke, ki so privabile od blizu in daleč na tisoče ljudstva. G. bana je zastopal okrajni glavar g. dr. Farčnik, Centralo kasaških društev v Jugoslaviji pa je predstavljal njen predsednik pl. Lippitt. Dirke, ki so se brezhibno vršile pod vodstvom predsednika dirkalnega društva g. Mirka Šumaka, so ponovno pokazale lep napredek ljutomerske kmečke konjereje. Triletniki so ne le hitre, marveč tudi lepe živali. Naravnost presenetil je izvrstni dirkač Peter Pilot, last Ludvika Slaviča iz Grab pri Križevcih. Postavil je namreč nov državni rekord s časom 1:26,5 za kilometer. Pa tudi Pelikan, last Joška Slaviča iz Bunčanov, je pokazal s svojim časom 1:30,5, da je favorit za letošnji jugoslovanski derby. Imponiral je njegov čisti hod, hitrost in vzdržnost. Ni čuda, da so lastniku takoj ponujali zanj 20.000 din, pa ga ni hotel prodati. To je že lep denar za štiriletno žival, ki dosedaj še ni nikjer nastopila na dirkah. Pelikana gotovo še čakajo krasni uspehi ter se bo vredno pridružil Mesudu, Koketki, Piki in Lasti, ki so si priborili na mednarodnih dirkališčih ime in proslavili našo ljutomersko konjerejo, ki bi morala biti deležna posebne pažnje in podpore od strani države in banovine.

Rezultati posameznih dirk so bili sledeči:

I. Dirka »Plunger«. Enovprežna dirka za triletne konje. 1. Perun, Slavič Joško, Bunčani, 1700, 1.50; 2. Nervus vitae, Slavič A., Bunčani, 1820, 1.46; 3. Leon, Vavpotič Matija, Lukavci, 1760, 1.52; 4. Princesa, Slavič Ludvik, Grabe, 1760, 1.52; 5. Egon P., Skuhala Fr., Križevci, 1760, 1.56; 6. Nebor, Llavič Marko, Ključarovci, 1760, 1.56; 7. Lelko, Košnik Franc, Pristava, 1780, 1.57; 8. Nikita, Galunder Franc, Veržej, 1760, 2.01.

II. Dirka »Dravske banovine«. Enovprežna za 4- do 12 letne konje. 1. Pelikan, Slavič Joško, Bunčani, 2200, 1.30; 2. Peter Pilot, Slavič L., Grabe, 2360, 1.26; 3. Lošin, Panič Franc, Lukavci, 2020, 1.47; 4. Oriksa, Razlag Vekoslav, Sitarovci, 2120, 1.46; 5. Krka, Bežan Anton, Šalinci, 2120, 1.47; 6. Plistra, Domanjko Alojz, Bučečovci, 2020, 2.07; 7. Živka, Kardinar Ludvik, Zg. Krapje, 2020, 2.09.

III. Dirka kmetijskega odbora Ljutomer. Enovprežna dirka za 3- do 12 letne konje. 1. Nervus vilae, 2180, 1.40; 2. Nebor, 2000, 1.49; 3. Peter Pilot, 2520, 1.28; 4. Nikita, 2000, 1.51; 5. Leon, 2140; 6. Oriksa, 2100; 7. Plistra, 2000; 8. Egon, 2000; 9. Lošin, 2140; 10. Krka, 2160.

IV. Spominska dirka dr. Rossmanitha. Dvovprežna dirka za 3- do 12 letne konje. 1. Pelikan—Perun, Slavič Joško, 2380, 1.53; 2. Oriksa Lošin, Vavpotič Joško, 2360, 1.59; 3. Peter Pilot—Princesa, Slavič Ludvik, 2500, 1.59; 4. Plistra—Krka, Vavpotič Jakob, 2360, 2.04.

Procesije sv. Rešnjega Telesa

Belgrad, 30. maja. m. Danes je bila v Krunski ulici procesija Presv. Rešnjega Telesa za vse belgrajske katoliške župnije. Ob 9 je imel Prevzvišeni nadškof g. dr. Ujčič pontifikalno sveto mašo, po kateri se je po Krunski, Frankopanovi, Kralja Milana in kralja Milutina ulici razvila dolga procesija, ki po številu vernikov ni prav nič zaostajala za lansko procesijo. Najsvetejše je nosil nadškof g. dr. Ujčič, za baldahinom pa so stopali minister za trg. in industrijo g. dr. Vrbanić, zastopnik pravosodnega ministra Sokrat Petrović, dr. Čičić, zastopnik ministra g. dr. Kreka, g. Anton Končan, ravnatelj Zadružne gospodarske banke v Ljubljani in član izvršilnega odbora PAB-a v Belgradu, predsednik prosvetnega društva dr. Bizjak, članstvo tega društva in ostali. V procesiji so bila tudi letos številno zastopana slovenska dekleta z društvenimi zastavami, slovenske usmiljenke ter šolske sestre. Poseben sijaj je dalo procesiji tudi letos petje slovenskih deklet in usmiljenk.

Ljubljana, 30. maja.

Obe nedeljski procesiji sv. Rešnjega Telesa sta bili ob najlepšem vremenu veličastni manifestaciji za globoka verska načela. Frančiškanska procesija je bila letos res najsijajnejša. Spored procesije je bil letos nekoliko spremenjen. Na čelu procesije je korakala železničarska godba »Sloga«, ki ji je sledila mladina, v prvi vrsti mali križarji z banderci v lepih svečanih oblekah, dve Marijini kongregaciji, tako dekliška ter ona gospa in mater, dalje veliki križarji s praporom, ki je bil izdelan po načrtih prof. Plečnika, belo oblečene deklice, klarice, do 2000 pa je bilo dečkov in deklic. Nad 100 narodnih noš je pobožno sledilo v procesiji. Pod baldahinom je nosil Sv. Rešnje Telo generalni vizitator frančiškanskega reda pater Mihael Troha v spremstvu frančiškanske duhovščine. V procesiji je korakala tudi častna vojaška četa z vojaško godbo. Za baldahinom pa so korakali zastopniki župnije, člani Prosvete, člani raznih cerkvenih in drugih društev odnosno organizacij.

Tudi šentjakobska procesija je pokazala svoj sijaj. Procesija se je v dolgi vrsti vila po Florijanski ulici naprej do Privoza in čez Prule nazaj v cerkev. Sv. Rešnje Telo je nosil župnik Janko Barle v spremstvu duhovščine. Tudi šentjakobske procesije se je v velikem številu udeležila mladina, razne organizacije in društva.

Maribor, 30. maja.

Dve telovski procesiji sta bili danes v Mariboru in sicer pri oo. frančiškanih in pri Sv. Magdaleni. Posebno impozantna je bila procesija pri oo. frančiškanih, ki jo je vodil gvardijan pater dr. Heric. V procesiji so bili okrajni podnačelnik, mariborski podžupan Žebot, župan gosp. profesor Vesenjak z mnogimi odborniki in okoliškimi župani ter druge odlične osebnosti. Nepregledna je bila tudi vrsta društev z zastavami. Enako lepa in veličastna je bila procesija pri Sv. Magdaleni, kjer je nosil Najsvetejše kanonik Janežič. Posebno številno so bili zastopani Studenčani.

Novi listek „Slovenca“

V torek bo začel izhajati novi podlistek »Duška — Rožamarija« kot prevod znamenitega romana »Die Heilige und ihr Narr«, ki ga je napisala Neža Günther.

Čez sedemdeset izdaj je že doživel original, zdaj pa bomo v slovenski besedi prinašali to knjigo velike, izredne lepote, to podobo vztrajne, neomajne ljubezni dveh, ki jih je združilo čisto življenje in umetniško zrenje sveta. Roman je poln čudovitega občutja in zgodb, polu otroške zasanjanosti in moške dozorelosti, silna notranja dramatičnost pa gospodari nad čitateljem od začetkov do konca, ko spremlja otroka posebnih nagibov, kako raste v deklištvo z njegovimi značilnostmi ter potem dozori v ženo, ki tudi mimo nje niso mogle žrtve in trpljenje, dokler je ni doletela božja smrt. Poseben blag navdih veje iz stavkov, s katerimi Agnes Günther v svojevrstnem slogu riše življenje in svet svojih oseb. Roman bo zanimal slehernega človeka in ga brez dvoma do dna prevzel.

Osebne vesti

Belgrad, 30. maja. AA. Premeščena sta bila sodnika sreskega sodišča dr. Vekoslav Turk iz Čazme v Klanjec, dr. Ivan Miheličič pa iz Klanjca v Čazmo.

Medsebojna pomoč manjšin

Svoječasno so se kočevski Nemci obrnili na celovške »merodajne kroge«, da se »informirajo« o položaju koroških Slovencev. Že vprašanja sama so bila za poznavalca razmer precej neresno formulirana, dočim o odgovorih ni mogoče pripomniti drugega kot to, da se je možno ob njih le pomilovalno nasmehniti. V dokaz samo ne primer. Na vprašanje kočevskih Nemcev: »Ali imajo nemški otroci v mešanem ozemlju (na Koroškem) svoje posebne nemške razrede?« je sledil odgovor nemških »merodajnih krogov« v Celovcu: »Ne, nemški otroci nimajo svojih posebnih razredov.« — Tako se včasih igrajo otroci trgovce, vojake ali pa slepe miši. Kajti iz gornjega odgovora logično sledita samo dve možnosti: Ali da na slovenskem Koroškem sploh ni nemških otrok, ali pa, da so šole take, da nemški otrok sploh ne občuti nobene razlike med utrakvistično in čisto nemško šolo. Ne moremo namreč verjeti, da bi bila nemška širokogrudnost tako velika, da bi nemške otroke zapostavljala v prid slovenski večini, pa čeprav bi bil med sto otroki en sam edini Nemec.

V zadnjem času so se med obema manjšinama — kočevskimi Nemci in slovensko manjšino na Koroškem — navezali direktni stiki, ki naj bi omogočili, da se spoznajo želje in zahteve obeh manjšin in se na tej podlagi skuša najti rešitev, ki bi bila za oba naroda sprejemljiva in koristna. Doseženi sporazum, ki bi naj baziral na neke vrste reciprociteti, bi vsaka manjšina po svoji strani skušala uveljaviti pri državnem narodu. Samo po sebi pa se razume, da je pri iskanju take rešitve treba upoštevati individualne razlike obeh manjšin, ki so nastale zaradi različnosti položaja v preteklosti in so zgodovinsko utemeljene. To ni vprašanje, ki bi se lahko reševalo z enostavno šablono, ker s tem ne bi bilo nikomur pomagano.

Že ta sama ugotovitev je zadostovala, da se je začela z gotove nemške strani gonja proti takemu sporazumu. Na zelo stvaren in objektiven članek na naslov kočevskih Nemcev v »Koroškem Slovencu« je odgovorila »Gotscheer Zeitung« tako neiskreno, da bi bila vsaka nadaljnja polemika lahko neumestna. Zato najbrž tudi »Koroški Slovenec« ni bil več voljan odgovarjati.

Sedaj pa so se k problemu oglasile tudi celovške »Freie Stimmen«, glasilo nemške nacionalne fronte na Koroškem, in v slogu, ki pač odgovarja moralnim kvalitetam pisca in njegovih somišljenikov, objavile odgovor kočevskega lista z lastnimi pripombami. Že s tem, da je v tem članku možen izraz, češ »da sme »Koroški Slovenec« nekaznovano obrizgavati vlado in večinski narod s svojimi slinami (kot stekel pes)«, je nivo sestavka zadostno karakteriziran in vsaka nadaljnja beseda odveč.

Stvar bi ne bila omembe vredna, če bi nemška neresnost ne prekoračila meje dostojnosti, ki je sicer v navadi med kulturnimi narodi. Poznano je, da je to vedno isti element, ki se že skozi desetletja trudi, da bi vzel čast Slovencem in slovenskemu narodu, ga ponižal in umazal. Ker pri takem delu poštena sredstva ne zadoščajo, se je treba zatekati tudi k metodam, ki jih morajo resni, pravični in pošteni Nemci sami obsojati in se jih sramovati. Kdor se zaveda svoje moralne odgovornosti, ne more iti po isti spolzki poti, ki skuša brezobzirno in zavestno potvarjati, temveč mora ostati na tisti dostojni višini, ki premaguje s svojo objektivnostjo in poštenim hotenjem. Gotovo je opravičena vera, da je tudi na nemški strani kader ljudi, ki se zavedajo odgovornosti pred nespremenljivimi zakoni in jim je za čast svojo in svojega naroda.

Iz navedenega sicer ni mogoče jasno posneti, če obstoja pri kočevskih Nemcih resen namen, da se v svojem lastnem interesu zavzemajo za pravice slovenske manjšine na Koroškem. Vendar pa ne bo odveč, če se v naslednjem podajo nekatere misli, ki naj bi služile razjasnitvi pogledov in s tem ugladile pot do pametne rešitve.

Nemci v Sloveniji nikakor ne morejo pozabiti, da so bili do razsula monarhije del vladajočega naroda, ki je zavzemal tu gospodujoč položaj. Posledica tega je bila, da so si, na račun slovenske okolice, gospodarsko silno opomogli in so to materijalno nadvlado obdržali tudi v novi državi. Vzporedno z gospodarsko premočjo in z zavestjo, da so člani gospodujočega naroda, se je razvila posebna mentaliteta, ki je trajala tudi potem, ko so se razmere radikalno spremenile. Njihovi bivši podložniki so postali njihovi gospodarji, oni sami pa so bili z vladajočega položaja degradirani na vlogo narodne manjšine. Ta preokret je bil tako nenaden, da se z novimi razmerami niso mogli, še manj pa hoteli sprijazniti. In tako so se čutili v svojih narodnih pravicah že s tem močno prikrajšane, **če niso mogli več ponemčevati slovenskega življa svoje okolice.** Razume se, da jim narodna država tega kljub vsej obzirnosti ni mogla dovoliti. In vendar se je dogajalo celo to, kakor pričajo zadnji dogodki v Konjicah na Štajerskem.

Šele iz take mentalitete je razumljiva nezadovoljnost nemške manjšine v Sloveniji. Najmanj, kar je mogoče zahtevati od narodne manjšine, je vsaj to, da ne razvija svoje aktivnosti na rtčun večinskega naroda, temveč se sprijazni s tem, da se omeji na ohranitev svoje narodne individualnosti. Nemška manjšina v Vojvodini nudi najbolj jasen dokaz, da jugoslovanske oblasti v tem oziru nikakor niso ozkosrčne, ampak večkrat celo preveč širokogrudne. Vojvodinski Nemci so bili tudi za časa monarhije manjšina in po prevratu čutijo občutno zboljšanje svojega položaja. Tako v kulturnem oziru kot v šolstvu je nastopil v primeru s prej izrazit preobrat na bolje. Treba pomisliti samo na številno nemško časopisje v Vojvodini, ki je številčno močnejše kakor ono večinskega naroda.

In še nekaj se ne sme prezreti, namreč: da se narodno-socialistična aktivnost ni ustavila na mejah Slovenije, temveč da smatra to ozemlje za svoje izrečno »interesno območje«. V tej zvezi je zanimiva nedavna izjava nekega vodilnega koroškega narodnega socialista, češ »o teritorijalnih spremembah bi se dalo govoriti, a ne na Koroškem, temveč onstran Karavank«. Take aspiracije seveda niso več tako nedolžne, kakor jih skušajo prikazati Nemci v Sloveniji. Sploh pa narodno-socialistično gibanje nima ničesar skupnega s kulturnimi potrebami nemške manjšine in če je kljub temu Slovenija prepredena z narodno-soc. celicami, zadržanje manjšine ne more biti tako zelo lojalno, kakor to sama trdi in kakor bi o tem želela uveriti javnost. Večtedenski tečaji pod vodstvom narodno-socialističnih agentov iz Nemčije ne pričajo o absolutni lojalnosti nemške manjšine v Sloveniji.

Čisto drugačen je položaj slovenske manjšine na Koroškem. To je mlad narod, ki mu je bila odvzeta možnost zdravega razvoja še preden se je mogel zbuditi k pravi narodni zavesti. Ves gigantski odpor, ki ga nudi proti ponemčevanju, je bolj izraz prirojenega nagona za obstanek, kakor pa zavestno in organizirano delo narodne skupnosti. V svoji ovirani rasti si ni mogel vzgojiti vodilnega sloja — inteligence, in zaradi gospodarskega zapostavljanja nobene finančno močne plasti, ki bi lahko paralizirala vpliv nemškega kapitala in neštetih anonimnih sil, ki so s tem v zvezi. Zato je najbolj skeleč problem, pojav narodnega odpadništva, ki ga Nemci v Sloveniji skorajda ne poznajo. In vzporedno s tem pojavom je treba poiskati tudi vzroke, ki tičijo nedvomno v največji meri v sistematičnem delu nekaterih nemških organizacij, ki izvajajo pritisk na oblasti in z ogromnimi sredstvi same vzgajajo odpadništvo. Ker je to delo po priznanih moralnih načelih umazano, so si te organizacije izbrale ponižno parolo, da branijo nemštvo in gojijo nemško kulturo. Čudno, da je to potrebno ravno na Koroškem. Običajno se briga za narodno vzgojo in kulturo državna oblast in cerkev, samo na Koroškem to ne zadošča.

Vsega tega Nemci v Sloveniji nimajo proti sebi: nobenih raznarodovalnih organizacij, ne gospodarskega pritiska, ne narodne nezavednosti, zato je njihov položaj že sam na sebi lažji. Če pa imajo resno voljo za medsebojno pomoč, bodo morali težave slovenske manjšine na Koroškem razumeti in jo v njenih stremljenjih tudi podpreti. Le tako je mogoče iskreno in koristno sodelovanje.

Tg.

Primorske vesti

Po sporazumu med Italijo in Jugoslavijo

»Gazzetta Ufficiale«, ki je uradni službeni list italijanske vlade, prinaša v svoji številki z dne 28. aprila 1937 (štev. 98) 19 uredb, ki jih je podpisal prefekt (ban) tržaške prefekture, s katerim dobi 139 Slovencev iz tržaške pokrajine italijansko obliko svojih družinskih imen. Službeni list pristavlja, da so dotičniki spremembo sami želeli, resnica pa je, da so dotičniki željo po spremembi svojega družinskega imena izrazili na izrecno željo italijanskih oblasti. »Gazzetta Ufficiale« z dne 8. maja pa objavlja zopet 36 novih uredb, s katerimi dobi 73 Slovencev italijansko obliko družinskega priimka. Od podpisa belgrajske pogodbe do 8. maja letošnjega leta je bilo vsega **spremenjenih 212 slovenskih družinskih imen.**

Iz Gorice poročajo, da na Travniku ni bilo več običajne svete maše, pri kateri je bila tudi slovenska pridiga. Razlog za ta izostanek ni bil objavljen, obstoja pa upanje, da je to samo trenutnega značaja in da bo cerkvena oblast v najkrajšem času obnovila to božjo službo, kot to odgovarja duhu prijateljske pogodbe med Italijo in Jugoslavijo.

Ljubljanska opera je sklenila, da pojde na gostovanje v Trst, milanska »Scala« pa je sklenila vrniti ta glasbeni obisk z gostovanjem v Ljubljani, Zagrebu in Belgradu. Pobuda za to izmenjavo glasbenih skupin je baje izšla od italijanske strani ter je zadela tostran meje na veliko razumevanje. Tako je ravnatelj ljubljanske opere g. Mirko Polič že bil v Trstu, da se sporazume s tržaškimi merodajnimi ljudmi za gostovanje ljubljanske opere, ki bi predvajala v Trstu izključno slovanska dela, med njimi baje Gotovčevo opero »Junak z onega sveta« ter Smetanovo »Prodano nevesto«. Tržaški listi posvečajo veliko pozornost temu gostovanju ter se razpisujejo o visoko stoječi glasbeni kulturi v sosedni Jugoslaviji. Milanska »Scala« bi poslala nekaj svojih najboljših solistov. Italijanski umetniški krogi pripravljajo tudi gostovanje zagrebške opere in se voditelj italijanske turneje g. Valentini že pogaja z Zagrebom za to prireditev. Vsa javnost na obeh straneh državne meje z velikim pričakovanjem gleda v bodočnost in na uspeh kulturnega apostolstva, ki ga je pri zbližanju obeh narodov prevzela glasba.

Italijanske izseljenske oblasti objavljajo imena 12 slovenskih izseljencev, ki so se za trajno izselili iz Julijske krajine v Južno Ameriko. Med njimi so Lenšček Ciril iz Šempasa, Samokec Mirko iz Vitovlj, Štrancer Jožica iz Šmarij pri Ajdovščini, Poles Josip iz Materije, Magerle Marija, Vidič Terezija, Vidič Rafael, Vidič Hilarija, Vidič Marija, Vidič Anton, Vidič Bogomir, torej ena cela družina doma iz Nakovega pri Kanalu, ter Pakijalat Marija iz Novakov v Istri.

Izpod Knežaka poročajo, da je tamkaj odprla obrat neka italijanska lesna družba iz notranjosti države. To bo na reki Pivki že druga velika parna žaga. Domačini se sedaj sprašujejo, če bodo novi podjetniki zaposlili domače delavstvo, česar bi bili silno veseli, ali če bodo pripeljali seboj tudi svoje lastno delavstvo, kot to po navadi delajo, kar bi bilo seveda za domačine bridko razočaranje.

Lesno podjetje Sclapsa v Postojni, je moralo, kot poroča »Agis« svoj obrat zapreti, ker so vojaške oblasti prepovedale sekanje po obsežnih obmejnih gozdovih, v katere nima dostopa nikdo razven vojaštva ali oseb, ki imajo za to dovoljenje od vojaške oblasti. Utrjevalna dela se bodo torej nadaljevala.

O ljudskem gibanju v Julijski krajini je na podlagi italijanskih uradnih podatkov »Istra« izračunala sledeče ugotovitve, ki veljajo za prebivalstvo Julijske krajine in za zadersko ozemlje: Po zadnjem ljudskem štetju je prebivalstvo znašalo 1,010.301 duš. Število rojstev se v prvem četrtletju letošnjega leta ne razlikuje od lanskega razdobja. Lani je bilo v prvih 3 mesecih 4828 rojstev, letos jih je bilo 4880. V primeru z vso kraljevino Italijo je odstotek rojstev za Julijsko krajino za 1.1% nižji. Umrlo je letos v prvih treh mesecih 4191 oseb, lani v istem času pa komaj 3744. Prirastek prebivalstva v Julijski krajini je potemtakem malenkosten, ker je letos znašal komaj 639 oseb ali 0.6 od tisoč.

O slovenskem jeziku po tržaških šolah piše »Istra« sledeče: Pred kratkim so učitelji na šoli v slovenskem predmestju Trsta, v Škednju vprašali otroka, kdo govori doma še slovenski. Otroci so na vprašanje resnično odgovarjali in je bilo med njimi veselje, da se kmalu pričnejo tečaji za pouk slovenskega jezika. Učitelj pa je vsakemu, ki je povedal, da doma govore slovenski, daroval knjigo »Il nuovo Italiano« (Novi Italijan), kot darilo predsednika vlade Mussolinija.

O slovenskem jeziku po cerkvah poročajo »Primorske novine«, ki izhajajo na Sušaku, naslednje: V soglasju s sporazumom med Italijo in Jugoslavijo se polagoma uvaja slovenščina pri božjih službah. V posameznih primerih je znano, da se je zato odločno potegnil goriški nadškof Margotti sam. Tudi osrednje oblasti v Rimu so izdale potrebna dovolienja. Toda olajšave še niso prišle do izraza zaradi nasprotja pri krajevnih oblasteh. Toda pričakujejo, da bodo osrednje oblasti v Rimu stvar vzele v roke in pravilno uredile tako, da bo slovenskemu in hrvatskemu jeziku kmalu vrnjena vsa pravica pri bogoslužju.

O slovenskem cerkvenem petju poroča »Agis« zanimivo vest iz Bovca, kjer so krajevne civilne oblasti prepovedale slovensko petje pri božji službi. To se je zgodilo na veliki petek. Od takrat je slovensko petje popolnoma utihnilo. Poslana je bila pritožba na višje oblasti, od katerih slovenska manjšina pričakuje, da bodo zadevo uredile v smislu pogodbe sklenjene med Italijo in Jugoslavijo.

S sodnijo so imeli opraviti

Dva ugledna fašista, Carlo Rossi in Antonio Carli, oba iz notranjosti Italije, ki sta bila nastavljena v Gorici kot tajnik odnosno blagajnik ustanove Dopolavoro, sta se zagovarjala pred sodiščem zaradi utaje 14.300 lir, ki sta jih **ukradla** organizaciji iz blagajne. Goljufivi fašist Rossi je dobil 4 leta in 4 mesece strogega zapora ter 3266 lir denarne globe. Njegov tatinski tovariš Carli pa je bil obsojen na 3 in pol leta strogega zapora in na plačilo 2166 lir denarne kazni. V Gorici vlada splošna zadovoljnost, da sta bila ta dva človeka, ki sta prizadela mnogo krivice domačinom, spravljena v zapor.

Augusto Mazzolini, doma nekje iz Bologne je **ponarejal** državne koleke ter jih potem vporabljal za uradne listine ali jih je razpečaval. Obsojen je bil na eno leto in 4 mesece zapora in 1150 lir denarne kazni. Izključen je bil iz fašistične stranke.

Na isto kazen enega leta in 4 mesecev pa sta bila obsojena Vincen Pinter in Jožefina Planinšek, doma iz Šent Florjana, ker sta **zajcem nastavljala pasti.** Ko sta bila zasačena, sta hotela s 50 lirami podkupiti orožnika Trpina, naj molči, ki pa ju je rajši ovadil. Planinšekova plača vrhu tega še 2000 lir kazni.

Oproščen je bil Franc Lahajnar doma iz Ravn pri Cerknem, ki je bil obdolžen, da je kradel železniške tračnice in jih nosil domov. Lahajnar je dokazal, da to ni bilo mogoče. Tudi se je opral očitka, da je z nožem zasledoval neko Kristino Kranjc, ki je okrog njegove hiše sitnarila.

Visokošolec Manfreda Andrej, doma iz Kobarida je bil po poročilih tržaških listov od izrednega sodišča v Rimu obsojen na 9 in pol let zapora. Aretiran je bil že lansko leto, ker je bil osumljen komunističnega delovanja. Izredno sodišče mu je obtožbo dokazalo. Isti akademik je imel s sodiščem opraviti že pred 7 leti, ko je bil obsojen na 10 let robije, ker se je udeležil napada na list »Popolo di Trieste«. Kazni mu ni bilo treba prestati, ker je bil amnestiran. Sedanja obsodba izrednega sodišča pa ga je spravila zopet pod ključ in ni verjetno, da bi bil kedaj še deležen amnestije.

KAJ JE LEICAGRAFIJA?

Vse lastnike Leice našega mesta in one, ki nameravajo še postati, opozarjamo, da bo **samo še danes** od 10 do 18 v prostorih Frančiškanskega konvikta, Frančiškanska ulica (pasaža) — odprta razstava, ki je vzbudila v Mariboru in Celju senzacijo zaradi ogromnih dimenzij razstavljenih slik.

Ob 20.30 začne **predavanje in projekcija diapozitivov,** deloma v naravnih barvah, kar bo zaradi novosti gotovo zanimalo vse pripadnike Leicagrafije.

Mariborski drobiž

Maribor, 30. maja.

80 letnica sv. očeta se je proslavila danes dopoldne v stolni in mestni župni cerkvi. Proslava tega izrednega jubileja se je izvršila ob pol 10 s slovesno pontifikalno sv. mašo ter pridigo. Po sv. maši je bila zahvalna pesem in molitve za sv. očeta. Proslave so se udeležila mnoga katoliška društva ter velika množica vernikov.

Banovinski uslužbenci, člani mariborskega pododbora Društva ban. uslužbencev v Ljubljani, so zborovali danes dopoldne ob pol 10 v Mariborskem dvoru. Sestanka se je udeležilo izredno lepo število zavednih članov, namreč nad 80. Zlasti banovinski cestarji so pokazali veliko zanimanje za sestanek. Kot delegat centralnega odbora se je udeležil zborovanja Joža Pirc. Predsednik mariborskega pododbora inž. Rado Šturm se je po otvoritvi uvodoma v jedrnatih besedah spomnil pomembnega današnjega jubileja majniške deklaracije ter je ob zaključku zbora pozval vse udeležence, da odidejo korporativno k proslavi 20 letnega jubileja deklaracije v unionsko dvorano. Na zborovanju so podali svoja poročila funkcijonarji pododbora in delegat glavnega odbora. Govorilo se je zlasti izčrpno o posmrtninskem zavarovanju članov. Izvolil se je nato, v katerem so: predsednik inž. Rado Šturm, tajnik Žerovec Franjo, blagajnik Kokalj Žika, odborniki: Stegnar Jože, Medved Tone, Gregorič Franc, Pajškruh Franc, Straus Jože, Lovrenčič Franc, Komparšek Ivan, revizorja Strauh Viktor in Prinel Vilma.

Otvoritev strelske sezone se je izvršila danes dopoldne na vojaškem strelišču v Radvanju. Podpolkovnik Kiler je pozdravil strelce ter otvoril strelišče. Na otvoritev strelišča je prišlo veliko strelskih družin tudi iz okolice. Strelske tekme so se vršile ves dan ter so pokazale, da so naši strelci tudi preko zime ohranili mirno roko in bistro oko.

FOTOAMATER

Monokel

Za pravilno fotografsko risanje je v nekih mejah uporabljiva vsaka zbiralna leča in vsak centriran sestav lečja, ki deluje kot zbiralna leča. Najenostavnejši fotografsko uporabljiv objektiv je monokel, bikonveksna, planokonveksna ali periskopočno konveksna zbiralna leča, ki jo je že leta 1812 uporabljal Wollaston za projekcijo s camero obscuro.

Če izvzamemo napako odsevanja, ima monokel vse napake navadne zbiralne leče, ki omejujejo njegovo uporabnost v splošnem na prav ozko torišče. Najvažnejši sta napaki barvnega razklona in sferičnega odklona svetlobnih žarkov, ki povzročata goriščno razliko in s tem neostrino risbe. Neostrina, ki nastane radi barvnega razklona svetlobnih žarkov, je nelepa, kajti risba je v obrisih zmehčana in slična neostri sliki, kakršno dobimo, če ustanovimo neostro s korigiranim objektivom. Vsa drugačna je neostrina, ki jo povzroča napaka sferičnega odklona svetlobnih žarkov: ostro jedro črteža obdaja mehkejša, svetlobno nazven pojemajoča kontura z izredno slikovitim učinkom. Prehodi so nežni in mehki, podrobnosti zabrisane ali vsaj močno omiljene, izboljšana pa je tudi ostrina v globino, čeprav na račun ostrine v ustanovljeni ravnini. Vse to so lastnosti, ki jih imajo posebni objektivi za mehko risanje, in prav na teh lastnostih temelji tudi uporabnost monokla, ki je bil v umetniški fotografiji zlasti za snemanje pokrajin in slikovitih portretov že od samih početkov fotografije zelo cenjen.

Monokle različnih goriščnic in za različne formate, z vgrajeno zaslombo in označbo barvne goriščne razlike, izdeluje posebej za fotografiranje optična industrija. Prav tako pa so uporabni tudi meniski za dalekovidne z 20 do 40 cm goriščnico, ki jih je mogoče dobiti za mal denar pri vsakem optiku. Goriščnica očalnega stekla je označena z dioptrijami ter je 1 dioptrija = 1 m dolgi goriščnici. Če delimo torej število 100 z dioptrijskim številom, dobimo goriščnico monokla. 2 dioptriji sta enaki goriščnici 50 cm, 3 dioptrije 33.3 cm idt.

Monokel vgradimo v primerno cev iz črnega kartona ali črne pločevine, in sicer tako, da je vbočena stran monokla obrnjena proč od medlice. V tem primeru mora stati zaslomba pred objektivom. Če pa obrnemo vbočeno stran monokla proti medlici, moramo postaviti zaslombo za objektiv. Pri tako postavljenem monoklu je napaka sferičnega odklona nekoliko večja. Važno je tudi, v kakšno razdaljo od objektiva je postavljena zaslomba, kajti od te razdalje je odvisna jakost zarisanosti, to je napaka navadne zbiralne leče, da riše ravne vertikalne in horizontalne črte ob robu slikovne ravnine ukrivljeno. Najugodnejša razdalja je $^1/_8$ do $^1/_{10}$ goriščnice. Če izberemo poleg tega tudi najprimernejšo ukrivljenost, površine meniska, postane napaka zarisanosti skoraj neopazna. Do približno 30° slikovnega kota se tudi napaka astigmatizma ne uveljavlja.

Premer monokla ne presega običajno 45 mm. Uporaba zaslonke pri tem premeru običajno ni potrebna, niti ni priporočljiva. Z zaslonko odrežemo namreč obrobne žarke, s tem pa korigiramo več ali manj napako sferičnega odklona, na katerem temelji mehka risba monokla, in učinek, ki smo ga hoteli doseči z njim, je izgubljen. Uporaba prevelike zaslonke pa tudi z ozirom na svetlobnost monokla ni priporočljiva, vendar naj tudi premer monokla ne bo večji od $^1/_8$ njegove goriščnice.

Gorišna razlika po barvnem razklonu znaša pri ustanovitvi na neskončno razdaljo $^1/_{50}$ goriščnice objektiva. Ta razlika pa se pri ustanovitvi na bliže ležeče predmete zveča na $^1/_{40}$ goriščne razdalje. Kakor smo že omenili, je po barvnem razklonu povzročena neostrina nelepa in v škodo estetskemu izgledu slike. Neškodljivi in uporabni so le prav majhni ostanki te neostrine, pretežni del pa moramo izločiti. Na razpolago imamo dve sredstvi:

a) da po ustanovitvi ostrine slike na medlici skrajšamo izteg po formuli:

razlika = izteg krat izteg / goriščnica krat 50;

b) da vstavimo pred objektiv rumenico ter z vstavljeno rumenico ustanovimo ostrino in napravimo posnetek na dobrem ortohromatskem ali panhromatskem tvorivu. Zadostuje šibka rumenica.

Drugi način je enostavnejši in učinkovitejši. Rumenica absorbira modro-vijoletne žarke, jim zabrani s tem dostop do medlice in korigira goriščno razliko do prav majhnega, neškodljivega ostanka, dočim ostane napaka uporabljivega sferičnega odklona ohranjena. S snemanjem z rumenico in barvno občutljivim tvorivom pa je avtomatsko izboljšan tudi prevod barvnih vrednot.

V obeh slučajih moramo rabiti brezobstretno tvorivo — pravilo, ki ga v naši dobi skoraj da ni potrebno postavljati, kajti resen amater drugačnega tvoriva sploh ne uporablja, ne glede na to, da je danes takšno tvorivo že kar težko dobiti.

Pri pravilni rabi je monokel dobro nadomestilo posebnih objektivov za mehko risanje. Njegova prednost leži zlasti v tem, da je brez večjih izdatkov možna nabava celega stavka različnih goriščnic in da je montaža zelo enostavna.

Fotografska razstava

je bila otvorjena v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Po dolgoletnem mrtvilu je pred nekako šestimi leti razgibal novo ustanovljeni Fotoklub Ljubljana fotografsko življenje v Sloveniji in pričel s svojim živahnim delom vplivati celo na ostale predele naše države, ki jim prednjači še danes po izredni agilnosti in sposobnosti članov. Že opetovano pa smo imeli priliko zabeležiti tudi njegove uspehe v inozemstvu, ki se vrstijo drug za drugim. Po njih je poslal ljubljanski Fotoklub v inozemstvu tako poznan in sodelovanje inozemstva tako zaželjeno, da se vrstijo v zadnjem času vabila za vabili iz najoddaljenejših držav za sodelovanje, na klub sam in na posmezne člane, da mora ostati marsikatero vabilo deloma radi prezaposlenosti, deloma radi manjkajočih finančnih sredstev žal brez odziva.

Med najmočnejša sredstva, ki jih je uporabil klub za tako uspešno vzgojo svojih članov, smemo gotovo prišteti v prvi vrsti prav fotograske razstave. Lepo število jih je že bilo v Ljubljani v tako kratkem času obstoja Fotokluba. Prva klubska, prva jugoslovanska, ki je bila prenešena celo v Maribor, prva mednarodna in lansko leto druga mednarodna fotografska razstava — vsaka je dala novih pobud in stopnjema smo opažali napredek v kvaliteti razstavljenih del naših domačih amaterjev. Včeraj je otvoril klub svojo drugo klubsko razstavo, ki jo je organiziral na nekoliko širšem temelju. Dočim so obsegale vse dosedanje razstave samo dela umetniškega značaja, je priključen letošnji razstavi tudi oddelek domovinske fotografije z nekaterimi pododdelki, ki bodo občinstvo gotovo zelo zanimali — najbolj gotovo slike naše bele Ljubljane. Prav hvale vredno je dejstvo, da se je Fotoklub poprijel tudi te fotografske panoge, ki je bila pri nas do sedaj kar zanemarjena in usmerjena preveč enostransko v planinske predele Slovenije, o čemur smo v naši rubriki že obširneje pisali. Gotovo tudi danes ni še vse tako, kakor bi moralo biti — tega si sigurno tudi FKL ne ustvarja — toda začetek je tu in pot začrtana. Uspeh pri agilnosti in sposobnosti članov gotovo ne bo izostal.

Za danes opozorimo samo še na to, da so razstavljena v Jakopičevem paviljonu številna dela, ki so bila po večkrat nagrajena in odlikovana v inozemstvu ob najmočnejši konkurenci vseh držav, in v Ljubljani še niso bila razstavljena. Že samo ta dela si je vredno ogledati, kajti na njih bo imel vsak amater najlepše merilo za presojo svojih lastnih del, njihovih vrlin in napak kajpada tudi. Te naj si vsak pri ogledu razstave kar brez pridržka prizna, pa bo napravil prav velik korak k napredku.

K oceni razstave se bomo še vrnili.

Obiščite jo!

Izdaja konsorcij »Ponedeljskega Slovenca«. Zastopnik Miha Krek. Urejuje Ciril Kočevar. Tiska Jugoslovanska tiskarna. Zastopnik: K. Čeč.